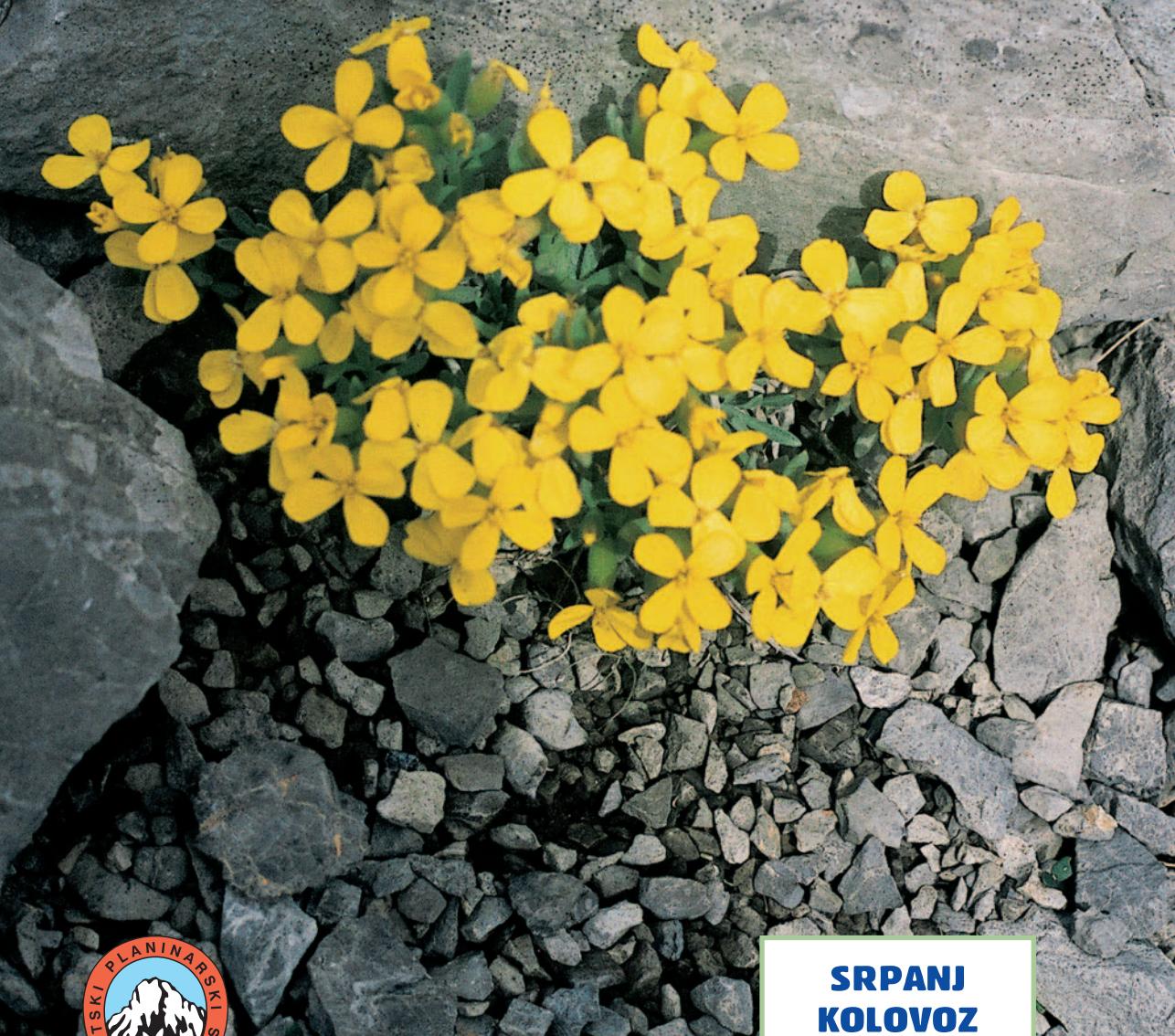

GODIŠTE

99

HRVATSKI PLANINAR

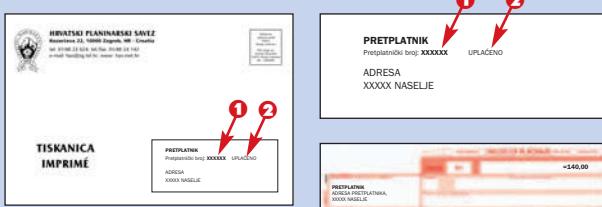
ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

SRPANJ
KOLOVOZ
2007
7-8

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva godišnje** (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je **1. lipnja 1898.** Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2007. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naliđepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti znaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u Hrvatskom planinarskom savezu (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za primanje časopisa, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranim na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. Svi se primljeni materijali na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na DVD-u, CD-u ili disketi, ali ne unutar Wordovih dokumenata!). Detaljnije upute nalaze se na web-stranici časopisa.

WEB-STRANICA ČASOPISA: www.plsavez.hr/hps/HP

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palмотићeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREĐNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
Željka Kasapović
Zdenko Kristijan
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
Željko Poljak
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

242

Velebitska degenija
– 100 godina od otkrića

247

Veliki i Mali Troglav
– nekad i danas

256

Zahtjevni putovi u
Julijskim Alpama

266

Đački planinski domovi

TEME BROJA

Stota obljetnica otkrića velebitske degenije
Veliki i Mali Troglav – nekad i danas

SADRŽAJ

Stota obljetnica otkrića velebitske degenije	242
dr. Ana Travizi	
Veliki i Mali Troglav – nekad i danas	247
Prof. dr. Željko Poljak	
Vrlo zahtjevni i naporni putovi u Sloveniji.....	256
Branko Balaško	
Đački planinski domovi.....	266
Vladimir Jagarić	
Kako je građen dom na Lipi	270
Jasna Žagar	
XXIV. skupština HPS-a	275
Planinarski putovi	282
Speleologija	284
Planinarski tisak	285
Vijesti	286
Kalendar akcija	288

SLIKA NA NASLOVNICI

Velebitska degenija

foto: Dalibor Jelaska

Stota obljetnica otkrića velebitske degenije

dr. Ana Travizi*, Rovinj

Vjerojatno nema planinara koji je prošao velebitskim stazama a da nije poželio vratiti se što skorije Velebitu u pohode. Vjerojatno nema ni ljubitelja prirode koji se na nekom od tih pohoda barem jednom nije poželio susresti s biljkom koja je, unatoč svojoj neupadljivosti tijekom većeg dijela godine, postala ne samo zaštitnim znakom Velebita, nego i najpoznatijom hrvatskom biljkom uopće. Ta rijetka biljka stigla je s velebitskih točila na stranice mnogih knjiga, priručnika i promotivnih materijala, na naličje kovanice od 50 lipa, prigodnu poštansku marku, grubu i zastavu Ličko-senjske županije... a njezinim je imenom nazvana čak i novinarska nagrada koja se svake godine na Dan planeta Zemlje dodjeljuje za najbolji autorski rad o zaštiti okoliša u hrvatskim medijima.

Ta mala planinska trajnica nije samo »tiha patnja« većine planinara i prirodoslovaca koji je još nisu vidjeli u punom cvatu. Za nju su čuli, a vjerojatno bi je rado vidjeli i oni čija noge nikada nije kročila planinskim stazama i koji ne pokazuju posebno zanimanje za biljni svijet planina. Radi se o trajnici iz porodice krstašica na koju je 17. srpnja daleke 1907. naišao mađarski botaničar Árpád von Degen na jednom od svojih istraživačkih pohoda po hrvatskim planinama. Naravno, riječ je o našem najpoznatijem endemu, a po mnogima i o najzanimljivoj biljci hrvatske flore – velebitskoj degeniji (*Degenia velebitica*).

Ovoga se ljeta navršava točno stotinu godina od dana kada je na području Šugarske duljbe (točila Miljkovića kruga) Degen naišao na zanimljivu i do tada nepoznatu vrstu. U to doba godine biljka je već bila u fazi plodonošenja, a nedostatak cvijeta kao ključnog organa za po-

Arpad Degen – istraživač velebitske flore

uzdanu determinaciju, odveo je prirodoslovca na pogrešan trag. Uspoređujući nalaz s dostupnom literaturom, zaključio je da je riječ o novoj vrsti, koja je po svojoj gradi najsličnija pripadnicima endemičnog sjevernoameričkog roda *Lesquerella*. Novu vrstu opisao je 1909. pod nazivom *Lesquerella velebitica*.

Da se uistinu i radilo o vrsti koja pripada spomenutom rodu, značenje Degenova otkrića ne bi bilo bitno umanjeno jer bi *L. velebitica*, pronađena na tako izoliranom staništu i razdvojena oceanom od svojih najbližih srodnika, predstavljala iznimno zanimljiv floristički nalaz.

* Autorica je dr. sc. biologije i članica PD »Svilaja« iz Sinja i PD »Šumar« iz Zagreba

TONIŠLAV MARKOVIĆ

Velebitska degenija u cvatu

U tom bi slučaju vrsta bila zanimljiva prvenstveno stručnjacima: biologima, botaničarima, fitoekolozima, biogeografiama, a možda i ponekom strastvenom botaničaru amateru, no ni izdaleka ne bi bila toliko poznata najvećem dijelu javnosti, uključujući planinare i ljubitelje prirode.

Međutim, Degenovim otkrićem nove i zanimljive vrste priča o degeniji ne završava nego, zapravo, tek počinje. Početkom svibnja, dvije godine nakon Degenova, Velebitu u pohode stiže Kümmerle, koji je tom prilikom vidio i sakupio primjerke nove vrste u doba pune cvatnje, da bi konačno A. Hayek 1910. objavio rad u kojem revidira taksonomski položaj vrste na temelju saznanja da nije posrijedi samo dotad nepoznata vrsta, nego i potpuno nepoznat rod. U čast botaničara koji ju je pronašao i opisao, Hayek joj je dao ime *Degenia velebitica*. Do danas je prošlo punih stotinu godina, a nigrdje na svijetu nije otkrivena niti jedna vrsta koja bi pripadala istom rodu.

Osobit utjecaj na floristički sastav Velebita i drugih područja dinarsko-jadranskoga krša imala je oledba ili glacijacija u pleistocenu. Ti

su prostori u doba najvećih oledbi bili većinom pošteđeni pa su u njima utočište našli brojni predstavnici europske tercijarne flore. Po isteku ledenog doba ostaci prastare flore (tzv. relikti) zadržali su se u obliku manje ili više izoliranih i brojčano reduciranih populacija u refugijima ili utočištima razasutim duž primorskih planinskih lanaca i jadranskih otoka, koji su izdizanjem morske razine odijeljeni od glavnine planinskog masiva morskim prostranstvom. Upravo su zbog toga pojedini dijelovi Dinarida (Velebit, Biokovo) te pojedini jadranski otoci (kvarnerski otoci i viška otočna skupina) glavna središta endemizma u Hrvatskoj. Danas je u Hrvatskoj poznato 356 endemičnih svojti (vrsta i podvrsta), a većina njih zastupljena je upravo u spomenutim područjima. Bogatstvom endema posebno se ističe velebitski masiv, na kojemu je zabilježeno najviše endemičnih svojti. Među njima su i brojni tercijarni relikti, a najistaknutije mjesto zauzima velebitska degenija.

Ono što velebitsku degeniju čini posebnom i što je izdvaja od drugih endemo-reliktnih vrsta jest njezina pripadnost monotipskom rodu *De-*

genia i izrazito uzak areal rasprostranjenosti. Naime, sve donedavno bila je prisutnost velebitske degenije zabilježena na samo tri lokaliteta – od čega se dva nalaze na širem području Šugarške dulibe na južnom Velebitu, a jedan na širem području Bačić kose na srednjem Velebitu.

Sva su tri nalazišta prostorno vrlo ograničena, zauzimaju male površine (osobito posljednje) i nalaze se izvan najfrekventnijih planinarskih putova. To je vjerojatno i jedan od glavnih razloga zbog kojega je razmjerno malen broj planinara video degeniju na prirodnom staništu, u njenoj punoj ljepoti. Cijela je biljka većim dijelom godine srebrnastobijele boje i stoga je teško uočljiva među kamenjem vapnenačkih točila. Posljednjih nekoliko godina, sredinom svibnja, ustalili su se organizirani planinarski izleti pod motom »Pohod degeniji« pa je vrsta postala lakše dostupna očima brojnih znatiželjnika i objektivima njihovih fotoaparata.

No, odnedavno je velebitska degenija iz jednog drugog razloga mnogo dostupnija široj planinarskoj populaciji, ali i znatiželjnicima koji nisu spremni na višesatno pješačenje. Naime u travnju 1999., prilikom pješačenja padinama Velikog vrha iznad primorskog gradića Sabinja, senjski planinari Marica i Željko Matijević pronašli su četvrto nalazište te rijetke vrste. Nedugo nakon otkrića botaničari PMF-a iz Zagreba posjetili su to nalazište i potvrdili da je uistinu riječ o velebitskoj degeniji, odnosno o njezinu prvom nalazu izvan Velebita.

Za razliku od tipičnih velebitskih staništa – pretplaninskih točila na nadmorskoj visini između 1200 i 1300 m, novo je nalazište smješteno na kamenitim obroncima Velike Kapele, na nadmorskoj visini od samo oko 350 metara. Na Velebitu se degenija razvija prvenstveno u sklopu vegetacije točila, u zajednici planinskog koporca i ognjice (*Bunio-Iberetum pruitii* H-at.,

Komuščice (plodovi) velebitske degenije

TOMISLAV MARKOVIĆ

1931), premda mjestimično raste i u pukotinama stijena. Na Velikoj Kapeli degenija raste na otvorenim kamenitim površinama na kojima prevladava vegetacija kamenjarskih pašnjaka. Ovaj nalaz i općenito lakša dostupnost informacije putem interneta, pobudili su veće zanimanje planinara za planinsku floru, pa je sve više onih koji prilikom uspona zastanu, pogledaju i fotografiraju poneku atraktivniju planinsku biljku, a neki se i živo zainteresiraju o kojoj je vrsti zapravo riječ.

Nedavno su me prijatelji i dugogodišnji suputnici planinarskim stazama i bogazima obavijestili o novim nalazištima velebitske degenije na Biokovu. Bila je sredina travnja, dakle nije bila prvotravanska šala. Vijest je potekla od prekaljenih planinara i ljubitelja prirode koji, uzgred rečeno – nisu ni lovci, ni ribolovci, ni pretjerani ljubitelji »fikcijskoga« štiva, pa je otpala sumnja u mogućnost nemamjernog pre-

tjerivanja. Na kraju krajeva, zašto uopće sumnjati? Biokovo i Velebit dijele mnoge endemo-reliktnne vrste. Zašto bi degenija bila iznimka, tim više što je nedavno pronađena na padinama Velike Kapele. Ipak, ni gorljiva uvjeravanja nisu me bacila u »istraživačku groznicu« jer sam se nakon detaljnijeg raspitivanja uvjerila da je ipak riječ o zamjeni s manje poznatom degenijnom »dvojnicom«, narodnog imena trobridi sijedac i znanstvenog naziva *Fibigia triquetra* (DC) Boiss.

S fibigijom sam se odlično upoznala još prije petnaestak godina prilikom istraživanja populacijske ekologije ove biljke na nekoliko srednjodalmatinskih lokaliteta (Klis, Kozjak, Omiška Dinara, Biokovo). To je također steno-endemična vrsta, zastupljena na malom broju lokaliteta, a izgledom je prilično slična velebitskoj degeniji. O sličnosti tih dviju vrsta pisao je još Árpád von Degen, a noviji zapisi o njihovoj

DEGENIA VELEBITICA (DEGEN) HAYEK – VELEBITSKA DEGENIJA

Opis. Niska trajnica zbijena rasta, gusto prekrivena poleglim zvjezdastim dlačicama, koje cijeloj biljci daju srebrnastobijelu boju. Nadzemni dio biljke sastoji se od brojnih sterilnih i fertilnih izdanaka. Skraćeni, sterilni izdanci nose listove skupljene u rozete, dok se na vrhu uspravnih i nerazgranatih fertilnih izdanaka (visine 3 - 11 cm) nalaze jarkožuti cvjetovi, skupljeni u grozdaste cvatove.

Korijen je u gornjem dijelu jednostavan, u donjem razgranjen i prodire duboko u podlogu.

Listovi su linearo-lancetastog oblika, s cjelovitim rubom i ušiljenim vrhom. Žljebasto su savijeni (s gornje strane izbočeni, s donje udubljeni), 1 – 2,5 cm dugi i 2 – 4 mm široki.

Cvjetovi su pravilni, tetramerne građe. Vjenčić se sastoji od četiri latice (1,5 cm), a čaška od četiri uspravna lapa (7 – 8 mm), od kojih su dva vanjska vrećasto izbočena. Latice su kijačaste, postupno sužene u dugi klinac.

Plod je mješinasto naduta, nepravilno jajolika komuščica, 10 – 14 mm duga i u gornjem dijelu stisnuta. Površina plodova gusto je obrasla zvjezdasto razgranjenim dlačicama, a unutrašnjost im je podijeljena vertikalnom pregradom, koja sa svake strane nosi po dvije smede, spljoštene, usko okriljene sjemenke.

Vrijeme cvjetanja: IV. – VI.

Nalazišta i rasprostranjenost. Ukupno četiri nalazišta. Južni Velebit: dva nalazišta na širem području Šugarske dulibe; srednji Velebit: šire područje Baćice; Velika Kapela: padine iznad Sibinja.

Stanište i ekologija. Na Velebitu se uglavnom pojavljuje na blago nagnutim vapnenačkim točilima (n.v. 1200 – 1300 m), unutar zajednice planinskoga koporca i ognjice (*Bunio-Iberetum pruitii*), ali i u pukotinama stijena. Na Velikoj Kapeli razvija se na tipičnoj kraškoj kamenjari, na oko 350 m nadmorske visine. U oba slučaja razvija se u ekstremnim uvjetima staništa, na južnim (jugoistočnim, jugozapadnim) padinama izloženim jakom vjetru i insolaciji. Izraziti je heliofit i kalcifit.

Ugroženost i zaštita. *D. velebitica* rijetka je, ugrožena i zaštićena vrsta (Zakon o zaštiti prirode, NN 26/64). Nalazi se na visokom 45. mjestu najugroženijih vrsta u Europi, odnosno na 250. mjestu najugroženijih vrsta u svijetu.

Ostale zanimljivosti. Jedini je predstavnik monotypskog roda *Degenia*, a usto i stenoendem te reliktna vrsta. U sistematskom je pogledu potpuno osamljena, zbog čega predstavlja najzanimljiviju endemo-reliktnu vrstu hrvatske flore.

sličnosti datiraju s početka 80-ih godina prošlog stoljeća.

Obje biljke tvore niske i kompaktne jastučice na stjenovitoj i/ili kamenitoj podlozi, imaju srebrnobjeličaste pustenaste listove skupljene u rozete i tetramerne cvjetove intenzivno žute boje, koja predstavlja izvanredan kontrast sivu kamenu i srebrnkoastoj nijansi lisnih rozeta. S morfološkoga gledišta, glavna se razlika između dviju vrsta ogleda u obliku plodova (komuščica), koji su kod degenije mjeđurasti i nepravilno jajoliki, a kod fibigije spljošteni i eliptično-izduženi. Među njima postoje i druge, suptilnije razlike u morfološkim detaljima, ponajprije u obliku listova.

Prema klasifikaciji IUCN i »Crvenoj knjizi vaskularne flore Hrvatske«, degenija spada u kategoriju osjetljivih vrsta, a njezina je ugroženoost posljedica gubitka staništa (prirodni proces smirivanja točila uslijed postupnog naseljavanja okolnih vrsta i izostanka ispaše), no i aktivnosti sakupljača rijetkog bilja. Izvan prirodnog staništa ova rijetka i zaštićena vrsta obično ne živi dulje od nekoliko godina. Usto što je zakon-

Fibigia triquetra (DC) Boiss ili trobridi sijedac vrlo je slična degeniji – ali nije degenija

Pločica koja označava velebitsku degeniju u Velebitskom botaničkom vrtu u Modrić dolu – ovčala degenija je neugledna biljčica iza pločice

ski kažnjivo, sabiranje degenije na prirodnim staništima ne može se ničim opravdati, posebno ne ljubavlju prema prirodi. Isto se odnosi i na druge planinske vrste, uključujući i one koje nisu zakonski zaštićene, jer se prekrasna kitica planinskog cvijeća začas pretvori u sparušenu, neprepoznatljivu hrpu, odbačenu uz rub planinarske staze, a prekrasni primjerici preneseni u kamenjare koji krase sve veći broj okućnica, zbog neprirodnih uvjeta obično izrastaju u neugledne biljke neprirodnog izgleda. Stoga se pri izradi kamenjara ograničite na sadnice planinskih biljaka uzgojenih iz sjemena i dostupnih u većini trgovaca centara. U planini ostavite samo trag svojih stopa, a sa sobom ponesite radost boravka u netaknutoj prirodi i ponos što ste odoljeli iskušenju da uberete rijetku planinsku biljku. Naravno, tu su i fotografije, koje će vas u dugim zimskim večerima podsjetiti na vatromet boja i oblika netaknute planinske flore i koje će vam pomoći da lakše prebrodite vrijeme do sljedećeg planinarskog izazova, ponovnog susreta s planinarskim stazama, novim biljkama i novim planinskim vrhuncima.

Veliki i Mali Troglav – nekad i danas

Prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Kada sam 23. srpnja 1958. godine usponom preko Pometenika prvi put stigao na vrh Troglava, zapanjila me iznenadna promjena krajolika: nakon višesatnog vrludanja po nepreglednom, valovitom i jednoličnom pašnjac-kom kamenjaru odjednom sam se našao na rubu stijena koje se strmoglavo ruše na drugu stranu u golemi kameni kotao ledenjačkog porijekla. Dugogodišnji predsjednik »Svilaje« Boris Buljan ovako mi je u jednome svom pismu sažeo doživljaj Troglava s tog mjesta: »Istodobno izaziva dojam oduševljenja i strahopoštovanja svojom ljepotom i veličanstvom«. No mene je više od samoga vrha, s kojeg se pruža vidik na pola Bosne i Dalmacije, zadivio svojom ljepotom obližnji, 122 metra niži Mali Troglav. Smjestio se usred ledenjačkoga kotla, okruživši se stjenovitim okomicama i strmim siparima. Stoga sam poslije u svom vodiču po hrvatskim planinama ilustrirao poglavlje o Troglavu slikom Maloga umjesto Velikog Troglava. Da nisam pogriješio potvrđio mi je mnogo godina poslije jedan odlomak iz putopisa Darka Grundlera objavljenog u ovom časopisu: »Otvorite li 471. stranicu prvog izdanja Poljakovog vodiča 'Hrvatske planine' iz 1974. godine, ugledat ćete sliku Malog Troglava. Kad sam je prvi put ugledao toliko me se dojmila da je sljedećih 25 godina u meni tinjala želja da posjetim to mjesto« (Vile zatočnice, HP 2000, 67).

ŽELJKO POLJAK

Mali Troglav (1790 m;
na novim zemljovidima Srednji Troglav)

Danas, u najnovijemu, sedmom izdanju mog vodiča, ilustrirano je poglavlje o Troglavu slika-kama – prof. Darka Grundlera! – a mene je nakon pola stoljeća ponovno zaokupila želja da vidim Mali Troglav u koga sam se zaljubio na prvi pogled. (Danas je taj vrh promijenio ime: na

Ako se bilo koja planina može podići s dva sasvim različita lica, Troglav na to ima puno pravo. Dalmatinska padina prostrana je kraška visoravan na kojoj je pravi labirint dolaca i vrhova, dok je bosanska padina, naprotiv, vrlo strma, stjenovita i bogatija šumom

ŽDUKO POLJAK

Vrlička narodna nošnja 1958. godine

najnovijim vojnim specijalkama 1:25000 označen je kao Srednji Troglav s 1790 m, dok naziv Mali Troglav nosi visinska točka 1661 m; dakle, Troglav doista ima tri glave.) Ali kako stići na Troglav – kad je to naporna dvodnevna tura, u planini nema planinarskog skloništa a nekadašnji ljetni pastirski stanovi tako su opustjeli da se mnogima više ni trag ne raspoznaće.

Dvojbu je riješio jedan od mojih suradnika na novom izdanju vodiča »Hrvatske planine«, splitski planinar Darko Gavrić, podatkom da je Troglav danas mnogo bliži nego prije jer su u Domovinskem ratu probijene vojni kolni putovi u blizinu samoga vrha (sat i pol do vrha), a bivši vojni kontejneri 2–3 km zapadno od vrha mogu se koristiti kao planinarsko sklonište. Umjesto nekadašnjega glavnog prilaza iz Vrlike, Koljana

i preko Bravčevog Dolca splitski planinari markirali novi smjer iz Vrdova te da na Vrdovu sada postoje dvije planinarske kuće, jedna privatna, a druga u izgradnji. Prema tome, danas je moguć uspon s Vrdova na Troglav jednodnevnom turom. Time je započela nova planinarska era na Troglavu i o tome sam čitatelje izvjestio u broju 2 ove godine kratkom viještu pod naslovom »Troglav opet u modi« najavivši opširniji prikaz. I eto ga!

Planinarske nedoumice s Troglavom

Tijekom stoljeća bilo je raznih dvojbih s Troglavom. Osim onih koje navodim u »Maloj troglavskoj kronici« (str. 254 i 255), spomenimo da su mnogi planinari, čitajući površne zemljovide, dugo vremena mislili da je Veliki Troglav granična kota s Bosnom i da je prema tome sa svojih 1912 metara najviši vrh Hrvatske. U Zagrebu se 1963. čak i jedno planinarsko društvo nazvalo »Troglav« makar je od toga vrha daleko 200 kilometara zračne linije, a drugo društvo koje ima sjedište bliže Troglavu zamjerilo mi je kad sam u svom vodiču obrazložio povijesne uzroke zbog kojih je Troglav 1,5 km preko državne međe i da prema tome nije na njihovu području.

No, i u onom spletu vrhova na hrvatskoj padini ima nekoliko prilično visokih, pa neki misle da bi se među njima možda mogao pronaći takmac Dinari (1831 m), sadašnjemu najvišem vrhu Hrvatske. Poteškoća je u tome što je vrlo teško točno utvrditi graničnu liniju. Evo nekoliko visinskih točaka iznad 1700 metara u tom području: Lišanski vrh (1794 m), Marino brdo (1768 m), Slime (1762 m), Velika Duvjakuša (1708 m). Iako nijedan do njih visinom neće premašiti Dinaru, neki se nadaju da će s ove strane granice pronaći vrh kojim bi troglavskia skupina bila druga planina po visini u Hrvatskoj, a Biokovo s 1762 metra tek na trećem mjestu. Sudeći prema zemljovidima na kojima je granica ucrtana, najviši troglavski vrh s hrvatske strane granice je V. Duvjakuša (1708 m).

Spomenimo još dvije okolnosti koje traže rješenje. Jedna je što je uspon na Troglav s hrvatske strane protupropisan jer prelazi državnu granicu na mjestu gdje ne postoji službeni prijelaz. No, valja reći da do sada nitko zbog

Posebno je zanimljivo da unatoč svojoj visini Troglav nije razvodnica jer vode Livanjskog polja pronalaze putove kroz troglavsko podzemlje kojima dospijevaju u rijeku Cetinu

toga nije imao neprilika, drugim riječima, granična policija ne nadzire Troglav. Uspon, pak, s bosanske strane nije nikakvim propisima ograničen jer je Troglav jedan i pol kilometar duboko u bosanskom teritoriju. Druga je neprilika nekoliko nerazminiranih područja zaostalih iz Domovinskog rata, zbog čega nitko ne bi trebao skretati s markiranih putova, pogotovo u donjem dijelu visinskog pojasa, pa ni tamo gdje nema natpisa o opasnosti.

Kako izgleda Troglav

Ako se bilo koja planina može podićiti s dva sasvim različita lica i potpunom asimetrijom, Troglav na to ima puno pravo. Dalmatinska padina prostrana je kraška visoravan na kojoj je pravi labirint dolaca i vrhova. Taj tipični bezvodni kamenjar ujedno je jedno od najvećih pasišta u Hrvatskoj. Ovamo su dalmatinski stočari stoljećima, sve do najnovijeg vremena, ljeti izgonili svoje blago na ispašu i u tu svrhu sagradili na stotine jednostavnih ljetnih stanova građenih suhozidom. Danas su pod utjecajem novih ekonomskih prilika stanovi desetkovani i možete satima lutati po planini da ne vidite nijednu ovcu. Nema više ni stana ni one ženske čeljadi u narodnoj nošnji što sam je snimio prije pola stoljeća i snimku još danas čuvam kao uspomenu. Nema više gorštaka ni njihovih priča o krvavim borbama s Turcima, hajdučkim vremenima u cetinskoj krajini, gladnim godinama i vukovima što im kolju ovce.

Bosanska je padina, naprotiv, vrlo strma, stjenovita i bogatija šumom. U njoj se područje najvišega vrha ističe golemlim kamenitim kotlom ledenjačkog porijekla koji ima izvanrednu pejzažnu vrijednost. Stijene u tom kotlu privlače pogled svakog putnika, a osobito su zanimljive prirodoslovцима i alpinistima. Za botaničare je ovdje pravi eldorado zbog bogatstva biljnih vrsta, a za alpiniste zbog stijena kakvih je malo drugdje u Dinarskim planinama.

Troglav je asimetričan i po tome što mu je bosansko podnožje (Livanjsko polje) preko 300

MOČENIGOVA LINIJA

Močenigovom linijom (Linea Mocenigo) nazvana je granična linija između Mletačke Dalmacije i Turske koju je označila 23. tursko-mletačka komisija 1721. na temelju Požarevačkog mira iz 1718.

Turski dio komisije vodio je Mehmed efendija Sialy, a mletačku providur Alvise Mocenigo (1662 – 1732), budući mletački dužd. Komisija je raspolagala sa stotinjak ljudi – nosača, prevodilaca, pisara, stražara i kuvara, radila je nekoliko mjeseci i postavila tridesetak graničnih kamennih gomila. Rad takvih komisija lijepo je opisao Pavao Ritter Vitezović, koji je i sam u njima sudjelovao kao savjetnik. Iako je bilo i žestokih rasprava, sve se odvijalo diplomatskom uljednošću, tako da su se mletački poslanik i turski paša pri susretu na Medviđoj glavici izgrlili i izljubili – zabilježio je Vitezović. Linija prolazi oko 1 km zapadno od Velikog Troglava i tako je on ostao na turskoj, danas bosanskoj strani, ali se većina graničnih gomila nakon gotovo tri stoljeća više ne raspoznaće.

DARKO GRUNDLER

Na Velikom Troglavu (1931 m)

DARKO GAVRIĆ

metara više od hrvatskoga (dolina rijeke Cetine). Posebno je zanimljivo da unatoč svojoj visini Troglav nije razvodnica jer vode s Livanjskog polja pronalaze puteve kroz troglavsko podzemlje kojima dospijevaju u rijeku Cetinu. To je dokazano i bojanjem vode u ponorima na Livanjskom polju. Neki od tih ponora nakon jakih kiša ne mogu odjednom primiti svu vodu pa na polju nastaju periodična jezera. Od svih ponora možda je najdojmljiviji onaj u Kazancima, tik ispod ceste Livno – Bosansko Grahovo, jer tu u kišnom razdoblju golema količina vode pada u mračnu dubinu, uz tutnjavu koja se čuje nadaleko. Neobična prirodna pojava, divna i ujedno strašna!

Uspon na Troglav s dalmatinske strane

Nekadašnji prilazi iz Vrlike i Koljana više ne postoje. Dugački su (10 km od Koljana do Bravčeva Dolca i još 4 sata uspona), nema javnog prometa, a nekadašnja usputna sela opustjela su pa planinari nemaju gdje prenoći. U Bravčevu Dolcu (840 m) sada živi tek nekoliko srpskih povratnika, uglavnom staraca, a cesta do sela je u očajnom stanju. Novo je polazište prostrano kraško polje Vrdovo desetak kilometara južno od Troglava, na visini od 900 metara. Dugačko je oko 12 km, široko oko 2 km i na njemu se nalazi nekoliko zaselaka povezanih brdskim cestama.

Zahvaljujući HPD-u »Sv. Jakov« iz sela Bitelića, nad zapadnim dijelom Vrdova gradi se prostrana planinarska kuća i već sada se u njoj može prenoći. Kako stići do kuće i dalje na Troglav?

S ceste D1 Knin – Sinj skrenuti na križanju u Hrvacama (7 km od Sinja) preko Panja na Cetini za selo Bitelić (7 km). U središtu sela putokaz za Troglav upućuje na raskrižje za Zasiok (Vučipolje lijevo), odakle d. mimo groblja do raskrižja za Čurkoviće. Ovdje putokaz za Troglav upućuje l. na usku asfaltiranu cestu koja vodi prema Ravnom Vrdovu. Prolazi pored paraglajderskog sletišta i u zavojima se uspinje još nekoliko kilometara, najprije asfaltom, zatim dobrim makadamom izlazi na visoravan do križanja na Ravnom Vrdovu (14 km od Hrvaca). Putokaz »Vamo« usmjerava l. prema Jukićima, Buljanima i Hrgovićima. Iznad Hrgovića gradi se planinarska kuća »Sv. Jakov«, a d. skreće sljedeći putokaz za Troglav, gdje počinje i markacija koju su 2006. izveli splitski planinari. Kuća se nalazi na visini od oko 950 metara i do nje se može automobilom. U kući se već sada može prenoći (5–6 ležaja); obavijesti kod predsjednika HPD »Sv. Jakov« u Biteliću Dražena Buljana (mob. 095/91-00-777).

Markacija dalje vodi lošim kolnim putom koji je probijen za vrijeme Domovinskog rata preko krševitih visoravnih i sada je prohodna

samo za terenska vozila. U donjem dijelu prolazi kroz područje u kojemu možda ima mina i zato nikako ne valja skretati s ceste i markacije (postoje tri oznake za minsko polje uz cestu). Vodi preko Jukića ograda ispod Golog brda (1219 m), blago se penjući ispod Kolača (1424 m), prolazi d. od Šaketicog briga (1308 m) i mimo ruba šume Vještić gore izlazi do Katića torina. Tu markacija skreće s ceste d. i izlazi na drugi kolni put koji dolazi iz Vještić gore. Taj kolni put vodi l. između Ledene kose (1742 m) i Glavice (1696 m) te se nastavlja uvalom Razvalom (tuda prolazi hrvatsko-bosanska granica) između V. Duvjakuše (1708 m) i V. Troglava (1912 m) do Lišanskog vrha, a markacija skreće s ceste ispod Ledene kose desno te najprije blagim, pa potom jačim usponom za sat i pol izlazi na hrbat do raskrižja: d. silaz u bosansko selo Sajkovići, l. još oko 15 min do betonskog stupa na vrhu V. Troglava (kutija s upisnom knjigom). Uspon od Hrgovića ili planinarske kuće na Vrdovu traje 5 i pol sati, povratak oko 4 i pol sata, a visinska razlika je oko 1000 m. Jednodnevni uspon valja poduzeti samo ljeti kad su dani dovoljno dugi. Na cijelom putu možda nećete susreti živu dušu niti vidjeti izvor vode, dakle treba ponijeti bar dvije litre po osobi. Tko želi prenoći u kontejnerskom skloništu u području V. Duvjakuše, treba se s vrha vratiti do mjesta gdje je markacija skrenula s kolnog puta preko Razvale i njime krenuti d. 2 km do prvog raskrižja, iza Velikih Torina, oda-kle l. blagim usponom na sjeverno podnožje Velike Duvjakuše (1708 m) do tri kontejnera (visina oko 1600 m). Jedan od njih može se koristiti kao sklonište jer ima peć i 5 – 6 ležaja. Duvjakuša i sklonište nalaze se na hrvatskom teritoriju.

Tko ima dobro terensko vozilo, s Vrdova će najprije do šume Vještić gora. Čudno je kako se održala ova lijepa šuma na takvoj visini unatoč tome što je stoljećima uništavaju. Prije pedeset godina palili su je radi širenja pasišta, a danas je u njoj labirint brdskih kolnih putova koji omogućuje nekontroliranu sjeću i odvoz drva. Na rubu šume treba izaći na kolni put koji dolazi s Rujana, njome nastaviti l. prema Razvali te s ceste d. prije opisanom markacijom (oko 15 km od Vrdova).

DARKO GAVRIĆ

Privatna planinarska kuća »Vrdovo« (obitelj Vukelić)

DARKO GAVRIĆ

Planinarska kuća Sv. Jakov u izgradnji

DARKO GAVRIĆ

Jedan od tri kontejnera u području Velike Duvjakuše

Uspon na Troglav s bosanske strane

Nema sumnje da je uspon s bosanske strane, iz Sajkovića na Livanjskom polju, najljepši i najlakši: prvi dio vodi šumskim hladom, a drugi uza stijene, sa sve ljepšim i širim vidikom na kotač s Troglavskim stijenama. Istina, prvih 12 km, do izlaska iz šumskog pojasa, treba hodati cestom jer nekadašnje markirane kratice prolaze područjem koje nije posve razminirano. Od Sajkovića (stanica autobusa na liniji Livno – Bosansko Grahovo) u zaselak Gubin, pa po red crkve i groblja šumskom cestom do šumskog radilišta (1262 m), gdje lijevo skreće markacija u šumu (cesta nastavlja još 2 km na Velike poljanice do lovačkog doma koji je nažalost opustošen). Stigavši u Sajkovića Ždrilo markacija se račva: lijevo »via normale«, a desno polupenačka tura kroz stjenovitu padinu (stanište runolista!). Označena je slovom M (akronim od imena Merlin) i preporučuje se samo vrlo iskušnim i izdržljivim planinarima. Lijevi put blago se uspinje kroz šumu, zatim zaobilazi s lijeve strane Mali (Srednji) Troglav i izbjiga na hrbat gdje se susreće s markacijom iz Vrdova. Do vrha još oko četvrt sata (2 i pol sata od ceste). Markacije su 2006. obnovili splitski planinari zajedno s PD »Cincar« iz Livna.

DARKO GAVRIĆ

Markiranje na Troglavu

Okolica Vrdova

Ovdje još treba spomenuti da je visoravan Vrdovo nova planinarska destinacija koja može poslužiti kao polazište za niz lijepih uspona. Neki su od njih markirani, a olakšava ih nedavno otvorena privatna planinarska kuća na jugoistočnoj strani Vrdova, na visini od 900 m, 6 km zračne linije od planinarske kuće »Sv. Jakov«. Nalazi se na brdu Kalebuši kod Kodžomanovih staja, ima 35 ležaja, otvorena je vikendom i po dogovoru. Obavijesti daju Dušan Vuković (tel. 098/19-60-488) i Dragica Vuković (tel. 095/80-49-696). Kući se može prići automobilom iz Hrvaca (12 km; malo poslije mosta na Cetini u Panju skrenuti desno za putokazom »Vrdovo«). Veći dio ceste je asfaltiran, a prohodna je i za autobuse. Od kuće se markiranim usponom po jednom od kolnih putova za dva sata u sjevernom pravcu može stići na vrh Maglaj (1475 m). Na vrhu je 2006. postavljen veliki mramorni križ u spomen hrvatskim braniteljima, koji je nadaleko vidljiv. Druga je mogućnost nenaoporna kružna staza od 5 sati hoda. Ona vodi, među ostalim, i do špilje Mračna peć koja je nekoć bila kontrolna točka nedovršene Cetinske transverzale. U nju se može 300 metara duboko bez ikakve opreme, osim svjetiljke. U planu je i markiranje uspona na Kaurski Kovijovac i Oštru glavu.

Mramorni križ na vrhu Maglaja

MALA TROGLAVSKA KRONIKA

- Prije prihvatanja kršćanstva Troglav je vjerojatno bio kultni vrh Hrvata te do danas zadržao ime praslavenskog božanstva podzemlja Troglava. Prije toga vjerojatno je bio i sveto brdo Ilira pod imenom Troura ili Triget (i danas postoji u Lici vrh Troura i na otoku Krku Triget).
- Nakon mletačko-turskog rata, koji je završio mirovnim sporazumom u Požarevcu 1718., tursko-mletačka terenska komisija utvrđuje granicu, koja vrh Troglava ostavlja oko 1 km na bosanskoj strani. Granična linija nazvana je po mletačkom članu komisije linea Mocenigo. Otada do danas, gotovo tri stoljeća, Močenigova linija nije mijenjana pa i danas njome prolazi državna međa prema Bosni i Hercegovini.
- Talijanski opat Alberto Fortis zabilježio je 1774. u svom znamenitom putopismu djelu *Viaggio in Dalmazia* nagadanje stanovnika o podzemnoj vezi Buškog blata i rijeke Cetine te zaključio: »Izgleda da se ni udaljenost ni visina brda (tj. Troglava) koje leži između, ne suprotstavlja toj razumnoj pretpostavci.«
- Ivan Lovrić Sinjanin, poznat kao začetnik hrvatske speleologije, ispravlja Fortisa u svojoj knjizi *Osservazioni...* (Venecija, 1776; na hrvatski prevedena 1948. u Zagrebu): »Ne bih znao odgometnuti kako je on upao u pogrešku da traži početak Cetine ili da je dovodi u vezu s jezerom Buško blato«. Godine 1971. potvrđeno je da u Cetinu stižu vode s Livanjskog polja, a ne s Buškog blata (bojanjem je utvrđena veza ponora Čaprazlje s Vukovića vrelom). Lovrić je završio tragično, umro je s 23 godine od tuberkuloze.
- Glasoviti botaničar Günther Beck von Mannagetta uspeo se na Troglav s bosanske strane, iz Kazanaca, i taj uspon 1897. opisao pod naslovom *Ein Ausflug auf den Troglav*.
- Godine 1922. beogradski geograf Borivoje Milojević opisao je u *Glasniku Geografskog društva ledenjačke tragove na sjevernoj strani Troglava* (članak Beleške o glečerskim tragovima).
- Ugledni hrvatski botaničar Ivo Horvat, tadašnji član vodstva HPD-a, 1930. i 1931. botanički istražuje vegetaciju Troglavske stijene i o tome objavljuje znanstveni izvještaj (*Ljetopis JAZU* 1930/31, 122). Utvrđio je, primjerice, biljnu zajednicu od 60 vrsta na malom staništu od samo nekoliko kvadratnih metara. Horvat objavljuje i prvi planinarski prikaz Troglava, a prilaže mu i zemljovid (HP 1931, 332).
- Predsjednik splitskog Mosora Umberto Giometta 1930. bilježi prvi društveni planinarski pohod na vrh (HP 1930, 375): »Za prve takve ekskurzije spustismo se po jezovitim strminama i propastima sjevernoga Troglava« – ali, nakon izleta – »ostadoše mi drugovi doživljajima i vidicima tako ushićeni, da zaključiše posjetiti u buduće bar jedanput godišnje pogdješkoj bosansku planinu.«
- Zagrebački planinarski pisac Vjekoslav Cvetišić u 3. svesku svojih romantičarskih putopisa *Sa planina i gora* (Zagreb, 1930) posvećuje prvo poglavje Troglavu, iz kojega doznajemo da mu je od Vrlike do vrha trebalo 7 sati uspona. Prenoćio je u Krivoj dragi »na travnjaku kod jednog seljaka u tome suhom kamenom klancu«. Dojam s vrha: »...otvara nam pusta gora svoju dušu da iz nje pročitamo, što je njome prošlo, prohujalo i potreslo, uvijek ono opće, vječno, čovječansko.«
- Treći zabilježeni izlet izveo je također Splićanin, Boris Regner. Osobito su ga se dojmile goršatkove priče sa stoljetne krvave granice o turskim zulumima, »tom križnom putu naše raje u prošlim vjekovima«: »To me je dirnulo svojom ledenom i jezivom romantikom...« (Nekoliko dana sa dinarskim goršatkom, HP 1934, 187).
- Godine 1936. opisao je sarajevski planinar Josip Plaček, budući tajnik HPD-a u Zagrebu, svoju neobičnu avanturu Od Sušaka do Sarajeva (HP 1936, 327), neobičnu jer je išao pješice s naprtnjačom od 15 kilograma i k tome sam. Na Troglavu je bivakirao na kiši a utješilo ga što je pod vrhom našao runolist: »Nekoliko komada ponio sam za uspomenu«. (Tada je ekologija bila tek u povojima.)
- Regner se sa svojim društvom ponovno penje na Troglav, ovaj put preko Pomenika i po lijepu vremenu. Najviše ga se dojmila sjeverna stijena: »Ovo je mjesto gdje čovjek zanijemi od jeze i čuda. Tu je priroda u uspravnim vertikalama koncentrirala zapanjujućom snagom sve, što se čovjeka doima u planini.« Spominje da su Troglavske stijene još netaknute (Preko Svilaje na Troglav, HP 1937, 366). Prvi penjači stigli su u te stijene točno dva desetljeća poslije.
- Godine 1938. ovako je Petar Lučić-Roki, tada 22-godišnjak a poslije urednik našeg časopisa (1949 – 1958), doživio tijekom velike dinarske ture izlaz na vrh Troglava: »Ni koraka naprijed, ni daha, ni riječi iz usta. Radile su samo zapanjene oči. Zar ovako nagla promjena u nekoliko minuta? Zar ovolika veličina i raskoš prirode?« (Preko Dinarskih planina na Šatorsko jezero, HP 1938, 195).
- S. Filipović je u svojoj knjizi »Dinarske planine, paša i mljekarstvo« (Zagreb, 1938) zabilježio da

je na dalmatinskoj strani Dinare i Troglava bilo 500 ljetnih stanova i 135 000 ovaca, a na bosanskoj 20 stanova i 15 000 ovaca. Godine 1934. opisao je u Gospodarskom kalendaru život stočara u planini.

- Prvi zabilježeni penjački uspon u Troglavskoj stijeni izveo je član splitskog Mosora Boris Kulić solo 26. kolovoza 1957. i nazvao ga Petrovim smjerom (NP 1960, 131).
- Penjački logor zagrebačkih penjača 1957. riješio je glavne penjačke probleme u Troglavskoj stijeni (prvenstveni smjerovi: Speleološki, Školski, Kaminski, Invalidski....).
- Mladi geolog Vlado Jelaska, poslije profesor na PMF-u u Zagrebu, 1961. opisuje geološko istraživanje Troglavske stijene, ali ga pri tom više impresionira ljepota stijene od geoloških profila (Profili, NP 1961, 275).
- Od 1963. do početka osamdesetih godina imalo je PD »Svilaja« iz Sinja planinarsku kuću kod brane na Perućkom jezeru i u tom razdoblju markiralo je uspone na Troglav od kuće preko Bitelića, od Koljana preko Bravčeva Dolca i od Ježevića preko Modraša, a prije Domovinskog rata postavilo na vrhu metalni pečat, koji i danas postoji.
- Sjedinjenjem dotadašnjih zagrebačkih planinarskih društava »Pliva« i »Javor« 1963. godine nastalo je PD »Troglav«. Bilo je to u vrijeme kad se pogrešno smatralo da je Troglav najviši vrh Republike Hrvatske. Danas se društvo ponovno zove »Pliva«.
- Prvi zabilježeni zimski uspon: splitski alpinist Frano Donadini 14. veljače 1970. opisuje prilaz preko Bravčevog Dolca (Zimski uspon na Tro-

glav, NP 1970, 289). Imao je vrlo loše vrijeme: »Nalazimo se u paklu. Planina bjesni, ne želi da narušimo njezin mir i dostojanstvo«.

- Prvi zabilježeni zimski penjački smjer u Troglavskoj stijeni: splitski alpinisti Ante Bedalov i Nenad Čulić 14. siječnja 1973. prolaze Zimskom varijantom Školskog smjera (visina 200 m, trajanje uspona 8 sati). Obojica su iduće godine poginuli u stijeni Ušbe na Kavkazu.
- Godine 1975. zabilježen je najmasovniji uspon na Troglav: braća blizanci Tollazzi, Bojan i Mitja, slovenski oficiri koji su se za vrijeme službe u Splitu uključili u rad Mosora, odveli su na Troglav stotinjak planinara u dva autobusa i poveli ih na vrh najtežim putem, od Sajkovića na bosanskoj strani (NP 1979, 222). Izlet je ponovljen 1978.
- Za vrijeme Domovinskog rata probijene su s dalmatinske strane ratne ceste s Vrdova i Rujana prema vrhu, s kojih je oko sat uspona na Veliki Troglav. Svega 2 – 3 km zapadno od vrha, pod Velikom Duvjakušom (1708 m), bila je osnovana vojna baza kontejnerskog tipa u kojoj je danas uređeno planinarsko sklonište – prvo u Troglavskoj skupini.
- Novoosnovano HPD Sveti Jakov iz sela Bitelića započelo je 2006. nad sjeverozapadnim dijelom visoravni Vrdovo izgradnju prve planinarske kuće u području Troglava, a u jugoistočnom dijelu Vrdova, kod Kodžomanovih staja, uređen je privatni planinarski dom »Vrdovo«.
- Danas se na Internetu može naći niz vrlo lijepo ilustriranih zimskih, ljetnih i alpinističkih uspona na Troglav novijeg datuma (npr: www.summitpost.org).

DARIKO GAVRIĆ

Vrlo zahtjevni i naporni putovi u Sloveniji

Treći dio: Zahtjevni putovi u Julijskim Alpama

Branko Balaško, Stubičke Toplice

Lepo Špičje, koje kao zid štiti Triglavska jezera, većina planinara poznaje samo kao prizor s puta uz jezera. Dok se dive ljepote jezera, nisu svjesni kakvu ljepotu propuštaju ne popnuli se na taj iznimno zanimljiv vrh. Za izlet od Koče pri Triglavskih jezerih (1685 m) do Zasavske koče na Prehodavčih treba preko Lepog Špičja oko pet sati, što je dvostruko više nego dolinskim putom. Istina, put je vrlo zahtjevan, ali nudi fantastične vidike na jezera, Prehodavce, Triglav, Vršič, Jalovec, Kanin...

Cvjetna polja i provalije stalno su oko vas, vrlo je često sve prepuno kozoroga, koji se poput manekena namještaju da upotpune vidik u dubinu, u kojoj se svjetluca jezerska voda. S vrha Velikoga Špičja (2398 m) put se u nekoliko silazaka i uspona po grebenu nastavlja do Malog Špičja (2312 m), a tek se pred Zasavskom kočom strmije spušta.

I Vrbanove sam špice, pokraj kojih sam godinama prolazio na putu prema Triglavu, otkrio slučajno, kad sam ostao dulje no obično

BRANKO BALAŠKO

Lepo Špičje

Vrbanove špice

U Julijskim Alpama ima mnogo napornih tura na kojima nema osiguranja ili ga ima vrlo malo, ali ima i pravih zahtjevnih ferata

u Staničevoj koći. Ta je kuća inače moje omiljeno odredište u Julijskim Alpama. Iako su vrhovi Vrbanovih špica niži od vrhova u okruženju, vidici su fantastični. Uspon započinje u Kotu, prvoj lijevoj dolini do poznatih Vrata. Standardni je uspon kroz šumu i nešto više sve do područja zvanog Pekel (2000 m). Malo iznad Debeloga kamena skreće se desno na put Lojze Rekara. Slijedi žestok uspon po travnatom terenu, koji ubrzano zamjenjuje stijena. Na putu je čitav niz prevjesa, okomica i provalija. Osiguranje je dobro, ali nas cijelo vrijeme živcira kršljivost terena, pa se katkad osjećate kao da hodate kamenolomom. Nakon 300 metara uspona staza se nastavlja na gotovo istoj visini, čas gore čas dolje, sve do vrha (2408 m). Dalje, do Staničeve koće, ima oko pola sata lagane šetnje. Po samim Špicama hoda se oko dva sata, a cijeli uspon iz Krme preko njih traje oko šest sati.

Krenemo li istim putom iz Kota, lijevo, nešto više od raskrižja za Vrbanove špice naići ćemo na skretanje za Rjavinu, goru koja izgleda dojmljivo ma s koje je strane gledali. Nakon

Uspon na Rjavinu

Kanjavčeve police

sipara uđe se u stijenu i u njoj slijedi zahtjevno penjanje s mnogo željeznih hvatišta. Zadivljuje pogled na Sjevernu triglavsku stijenu i područje ispod nje. Okomica završava malo prije vrha (2532 m), na koji se stiže položenijim smjerom. Kada sam prvi put išao na Rjavinu laganim usponom iz smjera Staničeve koče, iz kotline su najednom izronili neki planinari pa sam u znatiželji pogledao preko stijene da bih video odakle su došli. Nisam vjerovao da je moguće uspeti se tom strminom. No, put je dobro osiguran pa nema većih teškoća. Traje ukupno oko šest sati.

Nevjerojatno je s koliko zabluda čovjek hoda područjem koje smatra dobro poznatim. Jedno je takvo područje Kanjavec, 2568 metara visok vrh koji strši između Triglava i Prehodavaca. Glavni su usponi na vrh jednostavniji, no sve postaje sasvim drugačije ide li se sjevernom stranom Kanjavca. Kao što se put po južnoj strani može nazvati vrlo prometnim autoputom, tako se za taj put, skriven u sjeni sjeverne stijene, mirne duše može reći da je samotan dragulj na kojemu ćete rijetko koga susresti. Taj je put jedan od najdrskije izvedenih u Julijskim Alpama. Put Mire Marko Debelakove po Kanjavčevim policama ima čitav niz uskih polica,

staza je tek malo šira od čovjeka, gotovo nema željeznih hvatišta, a ono što postoji često je istragano pa bi svaka nesmotrenost, poput udara ruksakom o stijenu, značila pad u provaliju od tisuću metara.

Da bi se ušlo na tu stazu, treba se od Zasavske koče spustiti prema prijevoju ispod Vodnikovog Vršca kod Sedmog jezera pa se odatle strmo uspeti na 2021 m. Tu nailazimo na travnati dio koji može biti vrlo klizav, no ni dalje nije mnogo lakše. Daljnji je put pustolovina od koje je neiskusnima najbolje odmah odustati. Neće im biti krivo zbog toga. Cijeli je put adrenalinska pumpa i, iako su vam u glavi upaljeni svi alarmi, treba se barem na trenutak prepustiti fantastičnim vidicima i zavodljivoj prirodi, prije nego što se za nekih sat vremena dođe na lakši teren.

Najviši je vrh u južnom dijelu Jalovčeve skupine osamljeni Bavški Grintavec (2347 m), na kojemu će svaki planinar pronaći nešto zbog čega treba potrošiti oko pet sati hoda. Kao ishodišnu točku predlažem Koču pri izviru Soče, odakle se još može produžiti autom uz korito Suhog potoka i kod rampe ostaviti auto. Tu treba skrenuti u korito potoka i poći klasičnom turom do sedla Kanje. Dovle se uživa u vidi-

cima i raslinju, a i životinje nisu rijetkost, no dalje slijedi vrtoglavu pustolovinu u vrlo kršljivoj stjeni. Put je dobro osiguran i maštovito postavljen po grebenu. Ima na njemu nekoliko okomica i provlačenja pa je potrebita puna pozornost, osobito ako se tim smjerom silazi. Nastaviti se može travnatom stazicom prema Jalovcu, koja jamči višesatno uživanje.

Za uspon na pravi simbol Julijskih Alpa, na veličanstvenu stijenu Jalovca, preporučujem put iz doline Tamar preko Kota. Odatle postoje dvije podjednako atraktivne varijante uspona, a preporučujem onu kroz sjeverozapadni greben Jalovca. Naime, na Kotu je postavljen novi bivak (1965 m), koji je odlično mjesto za odmor. Od bivka do Kotovog sedla (2134 m) vodi lagana staza, sva u sjeni Jalovčeve gromade koja se obrušava na vas. Slijedi ulaz u stijenu i put s mnogo željeznih hvatišta, ali po vrlo

BRANKO BALŠKO

BRANKO BALŠKO

Jalovec - gore: iz Tamara, u sredini: vrh, dolje: vidik s vrha

BRANKO BALŠKO

kršljivoj stijeni. Pogled se često gubi u dubini Koritnice ili na Mangartu, drugom velikanu, koji gotovo možete dotaknuti, a opet treba satima hodati da bi se stiglo do njega.

Jalovec i Mangart dva su snažna alpska diva. Jalovec je šesti vrh po visini u Sloveniji, a Mangart je na trećem mjestu, no po posjećenosti su odmah iza Triglava, slovenskog nacionalnog simbola. Privlačnosti ovih stijena pridonoši, osim njihove monumentalnosti, i veličanstveno okruženje mnoštva prelijepih vrhova, čarobnih potoka, slapova, rijeka i jezera te nevjerojatno raznoliko životinjsko i biljno bogatstvo. Usprkos tome – ili baš zbog toga što Jalovec spada među najposjećenije vrhove slovenskih Alpa – on još uvijek važi za tešku planinarsku turu i na nj se penju samo iskusni planinari. Prvi se na Jalovec iz Koritnice popeo Karl Wurmb s domaćim vodičima Črnutom i Strgulcem 1875. godine, a iz Planice je to devet godina poslije prvi izveo slavni Julius Kugy u društvu Andreja Komca. Poslije njih mnogo je planinara bilo na toj stjeni, mnogo ih je odustajalo, a na žalost mnogi su tu izgubili i svoje živote. Vrh Jalovca nije baš prostran, ali je zato

pogled više nego širok. Na sjeveru se kostriješe šiljati vrhunci Ponca, na istoku Mojstrovka, iza koje se šepure Prisojnik, Razor, Špik i Škrlatica, nešto južnije je lako prepoznatljiva Triglavská stijena s čipkom vrhova oko sebe, južno je dragi Bavški Grintovec, pa talijanski dio Alpa, a leđa ti se naslanjavaju na stijenu Mangarta...

Od Doma v Tamarju do vjetrovima išibarnog 2645 metara visokog vrha treba oko šest sati hoda. Uspon na tu planinu treba ako je ikako moguće izbjegavati za vjetrovita vremena jer vas na izloženu grebenu udar vjetra može ponijeti u smjeru za koji zasigurno niste spremni. Za silazak predlažem smjer preko Jalovske škrbine, koji gotovo ničim ne zaostaje za onim kojim smo se popeli.

Susjedni Mangart (2678 m) vrlo je posjećen zahvaljujući jedinstvenoj cesti, izgrađenoj prije Drugog svjetskog rata, koja se penje do 2070 m visine, i Mangartskoj koči (1906 m), koja je idealno izletničko odredište. Poslije rata Mangart je razdijeljen graničnom crtom između Italije i tadašnje Jugoslavije. Da se ne bi dvaput prelazila granica na putu prema vrhu, PD »Tolmin« je provelo novi put po južnoj strani stijene, danas poznat kao slovenski smjer na Mangart. Zanimljivo je da su zbog istog razloga nastale i poznata Hanzova pot na Prisojnik i Hanzova pot na Mojstrovku. Put na Mangart trebao je graditi poznati graditelj planinarskih putova Anton Kravanja – Kopiščar, no po dogovorenom poslu izdalо ga je srce u kanjonu Mlinarice. Posao je ipak dovršen i put južnom stranom Mangarta otvoren je 23. kolovoza 1953. Započinje na samome sedlu, gdje iz podnožja, s talijanske strane, dolazi znamenita ferata Via Italiana, otvorena u listopadu 1956. Do vrha se nastavlja laganim talijanskim smjerom. Na ulasku u stijenu slovenskim smjerom slijedi oštar uspon, nekoliko provlačenja, pa hodanje po samom rubu stijene. Što se više penje, put postaje sve lakši, da bi pred samim vrhom poprimio sva obilježja alpske šetnice. Za uspon treba oko dva sata.

Još jedan vrh koji dominira Julijskim Alpama jest nezaobilazna Škrlatica, sa svojom crvenom stijenom. Predlažem da auto ostavite uz put za Vršič, kod Mihovog doma, i onda se spustite u dolinu Krnice. Od Koče v Krnici

BRANKO BALŠIĆ

Osigurani put kroz stijenu Jalovca

Škrlatica zimi

(1113 m) počinje lak uspon travnatim livadama i šumarcima, pa dalje siparom do Kriške stijene. Na nekih 2000 metara počinje vrtoglav uspon kojim se stiže na travnatu zaravan s veličanstvenim vidicima na Stenar i okolne vrhove. Tamo skrenemo lijevo u smjeru Dolkove špice predjelom vrlo sličnim mjesečevu pejzažu, malo se popnemo, pa zatim spustimo, a onda slijedi zamoran sipar. Dok stignete do stijene potrošit ćete sve zalihe vode. Uz put nema nikakvih mogućnosti da ih popunite, a i snaga se na tom putu brzo troši.

Daljnji uspon kroz stijenu klasičan je alpski uspon, dobro osiguran i prilično zračan. A na 2740 metara visokom vrhu Škrlatice doista se osjećate kao da ste na drugome svijetu. Bezbroj tornjeva, kao u monumentalnom svetištu, čujete glasove s Triglava, a noću imate osjećaj da možete dotaknuti dom na Kredarici. Na tom se području osjeti sve bogatstvo koje planina može dati. Put, veličanstven u svojoj ljepoti, nije

Triglav sa Škrlatice

Kad se govori o feratama, neizostavne su prekrasna Hanzova pot na Malu Mojstrovku, Tominškova pot na Triglav, Kopiščarjeva i Hanzova pot na Prisojnik te uspon preko Plemenica na Triglav

U stijeni Triglava

tehnički zahtjevan, ali je iznimno naporan jer hodanje u jednom smjeru traje oko sedam sati.

Na Triglav, najviši vrh Julijskih Alpa, vodi velik broj staza, pa svatko tko želi na vrh može za sebe lako pronaći najprimjerenu varijantu uspona. Izdvojiti će dvije koje se smatraju najzahtjevnijima. Imate li iskustva s alpskim planinarenjem, prvi je korak svakako uspon na Triglav Tominškovom poti. Započinje u dolini Vrata malo više od Aljaževa doma (1015 m). Kod spomenika treba skrenuti lijevo u bukovu šumu. Dobro osigurana staza vodi strmim pobočjem Cmira do stijene. Na dalnjem putu stalno se nalazimo iznad provalije, gledajući na kotlinu prema Luknji, prema Škrlatici, ali i prema Sjevernoj triglavskoj stijeni. Zahtjevnost puta smanji se tek kad se nakon četiri sata ispod Begunjskog vrha sastane s varijantom preko Praga.

Držim da je ta staza malo precijenjena glede težine uspona. Često sam bio svjedokom uspona i silazaka tim putom po svim vremen-

BRANKO BALASKO

U stijeni Plemenica

BRANKO BALASKO

BRANKO BALŠKO

skim uvjetima, danju i noću. No, to nikako ne znači da je bezopasan. Naprotiv, opreza nikad dovoljno!

Nastavimo li ravno od spomenika palim partizanima u dolini Vrata, popevši se malo stižemo do spomenika stradalim planinarima i dalje do odvojka staze na Triglav preko Praga. Slijedi dugotrajan, u početku ne previše zahtjevan uspon, ravno prema prijevoju Luknji, no kad se nakon strmog sipara dođe na 1758 metara, čak i onim iskusnjijima zastane dah pri pogledu na okomitu triglavsku stijenu kojom vodi daljnji put. Poznat je to put preko Plemenica koji, jednostavno, nije za početnike. Na tom se mjestu često mogu vidjeti znatiželjnici koji se naslađuju pravim alpskim poslasticama.

Imao sam tu nesreću da je moj prvi susret s tim putom bio na silasku s Triglava i nikada neću zaboraviti trenutke kada su mi se noge njihale u zraku u potrazi za osloncem. Nakon žestoke okomice slijedi lakši teren, ali cijelo je vrijeme potreban iznimani oprez. Kako se penjemo, tako se sve više otvaraju prekrasni vidici, a staza postaje sve šira. Prije završnog uspona na vrh treba prijeći još jedan veći sipar, a onda oprezno i polako proći po opet vrlo zahtjevnoj stijeni. Klinovi nas poput ljestava vode u visinu, zatim slijede police,

Uspon Hanzovim
putom na Prisojnik

BRANKO BALŠKO

pa manji sipar, pa police, klinovi, čelična užad... i, napokon, 2863 metara visok vrh Triglava. Za taj put treba oko šest sati.

Veličanstvena stijena Prisojnika izaziva nemir u našim očima kada se penjemo cestom od Kranjske Gore prema Vršiču. Pravi je to rasadnik zahtjevnih osiguranih penjačkih staza – Hanzova, Kopiščarjeva i Jubilejna. Sve tri su jedinstvene, izvedene preko oštih okomica.

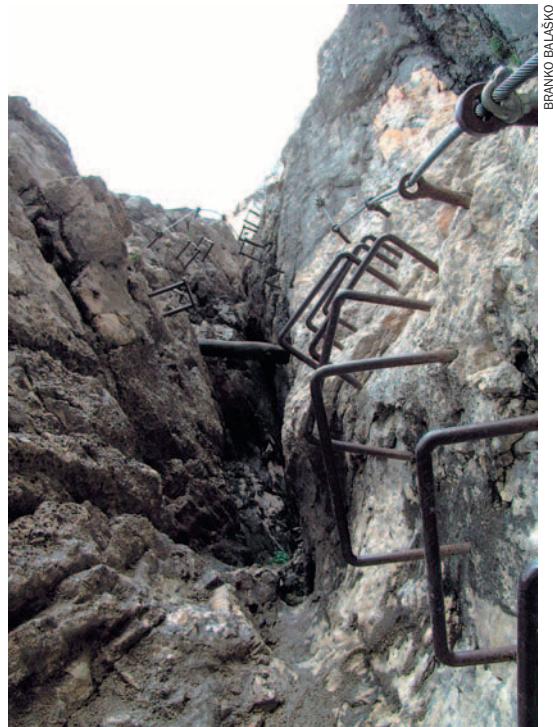
Hanzova pot na Prisojnik vrlo je dugačak i zahtjevan osiguran penjački put na kojem i ljeti treba računati sa snijegom, pa su cepin i dereze obvezni. Smjer koji je 2001. obnovljen i prilagođen zahtjevima modernoga zahtjevnog puta, započinje kod Koče na Gozdu kratkim silazom, a zatim usponom kratkim siparom do stijene. Tu nas redovito istušira slap Lambada, koji se nikako ne da izbjegći. Okomica je velika, a cijelo nas vrijeme prati šum Hudičeva slapa iznad nas. I kad se prode pored njegove vitke, čipkaste vodene mreže, počinju pravi zimski problemi u ljetnom razdoblju. Preko manjeg, strmog ledenjaka treba prijeći na drugu stranu, do stijene. Slijedi malo slobodnoga penjanja, pa

sipar, pa žestoka vertikala, pa opet sipar, pa dugačka horizontala u stijeni i napokon, nakon pet sati, 2547 metara visok vrh. Natrag se može po južnoj strani planine, koja se svladava lakše, ali i po Kopiščarjevoj poti kroz okno. No, i tu stazu preporučujem samo za uspon. Naime, taj put slovi za tehnički najzahtjevniji osigurani penjački put u slovenskim Alpama.

Za ishodišnu točku možemo odabratи Erjavčevu koču na 1525 m. Sjedeći ispred nje, možemo proučavati stijenu kojom ćemo se penjati. Staza kroz lijepu ariševu šumu vodi do prvog uspona, koji je mješavina stijene i trave. Užad i klinovi dobrodošli su u toj okomici. Kopiščarjeva pot ili Jeseniška staza, kako još nazivaju taj uspon na kiklopa Julijskih Alpa, maštovita je avantura puna polica, hodanja iznad provalija, pa cik-cak penjanja ispod kamenoga lika Ajdovške deklince i slapa uz nju. Put se strmo uspinje, a padne li vam tu s visine kamen, nikakva kaciga neće pomoći. Slijedi zloglasan, petnaestak metara visok kamin, u kojem hrpa željeznih klinova olakšava penjanje. Ruksak jako vuče van pa ga mnogi skidaju i guraju ispred sebe.

U nastavku je manje penjačkih problema, ali mnogobrojne police i te kako zahtijevaju oprez. Put je vrlo dinamičan, ima nekoliko vrlo atraktivnih okomica, vidici su iznimni, a napor ispunjen nadahnućem. Nakon toga vas iznenada zapuhne hladan vjetar, s kapima vode, jer dolazite u područje Prednjeg okna. U dnu te rupe osjećate se stvarno sitnim i nemoćnim. Uspon prema izlazu iz okna težak je jer vodi po skliskom, sitnom kamenju, a isto takvo i pada sa stijene. Iz okna se ispenjemo dalje po glatkoj, dobro osiguranoj stijeni. Put do vrha ide potkraj po grebenu. Za uspon treba oko pet sati.

Nije li vam to dovoljno, možete nastaviti silaskom s Prisojnika po »Jubilejnoj poti« prema Zadnjem oknu. Put je atraktivnan nastavak vrtoglavih vidika. Meni je još atraktivniji prekrasan put sjevernom stranom na Malu Mojstrovku, koji je inače na glasu kao najposjećeniji osigurani penjački smjer u slovenskim Alpama. Sagradio ga je Ivan Ventelj – Hanza. Ima sve što takav put treba imati – lak i brz pristup, strmu atraktivnu stijenu, gdje se stalno izmjenjuju stijena, kamini, police i žljebovi, dobro

Detalj s Kopiščarjevog puta na Prisojnik

osiguranje, prekrasne vidike i jednostavan silazak. Najbolje je poći s prijevoja Vršiča, jednostavnom laganom stazom doći do prijevoja Vratca (1799 m) pa još malo nezahtjevnim siparom do stijene. Uspon kroz stijenu započinje dugačkom okomicom s klinovima, užadi i ljestvama, a slijede kamini i otvorene vodoravne prečice. Na putu se stalno izmjenjuju provalije i glatke stijene, a klinovi i užad gotovo su u neprekinitom nizu, pa su pri penjanju ravnopravno zaspljene i noge i ruke. Istovremeno trebate paziti da ne pomaknete koji kamenić i ne srušite ga na ljude ispod sebe. Tek pod samim vrhom stijena omogućava manji odmor i uživanje u jedinstvenom pogledu na Jalovčevu gromadu. Slijedi još uspon po razlomljenu stijenju s nešto klinova i ulaz na širok, 2332 m visok vrh Male Mojstrovke. Za uspon treba oko dva sata.

Svi navedeni smjerovi iziskuju potpunu psihičku i fizičku spremnost te mnogo planinarskoga znanja i vještina. Sve ostalo je improvizacija, u kojoj nećete uživati. Odatle slijedi i odgovor na pitanje koja je staza najteža, ili koja je najljepša. Nema jednostavnog odgovora jer to ovisi o trenutnom raspoloženju, pa tako isti smjer možete doživjeti na dva potpuno različita načina.

Problem u ocjenjivanju i klasificiranju takvih putova proistječe i iz načina na koji Planinska zveza Slovenije dijeli planinarske putove, tj. u tri skupine, na lake, zahtjevne i vrlo zahtjevne. U treću se skupinu ugurao velik broj prilično različitih putova. Neki autori pokušavaju nametnuti svoju klasifikaciju, pa tako u Sloveniji postoji i petstupanjska klasifikacija. Poznati Hüslerjev »Klettersteigatlas Alpen«, u kojemu

BRANKO BALASKO

Put u stjeni Male Mojstrovke

je opisano nešto manje od tisuću ferata, koristi se šeststupanjskom ljesticom. Njemačka ljistica također ima šest stupnjeva (K1-K6), a u Austriji autori označavaju staze slovima od A do E.

Treba imati na umu da se pri ocjenjivanju pazi, osim na tehničku zahtjevnost, i na napor, potrebnu fizičku i psihičku kondiciju te druge elemente. U svakom bi slučaju trebalo uvesti jedinstvenu klasifikaciju kako se ne bi događalo da potpuno nespremni planinari krenu na stazu koja jednostavno nije za njih. Iskustvo naime govori da između vrlo zahtjevnih i »vrlo zahtjevnih« putova razlika zna biti vrlo velika.

Đački planinski domovi

Vladimir Jagarić, Zagreb

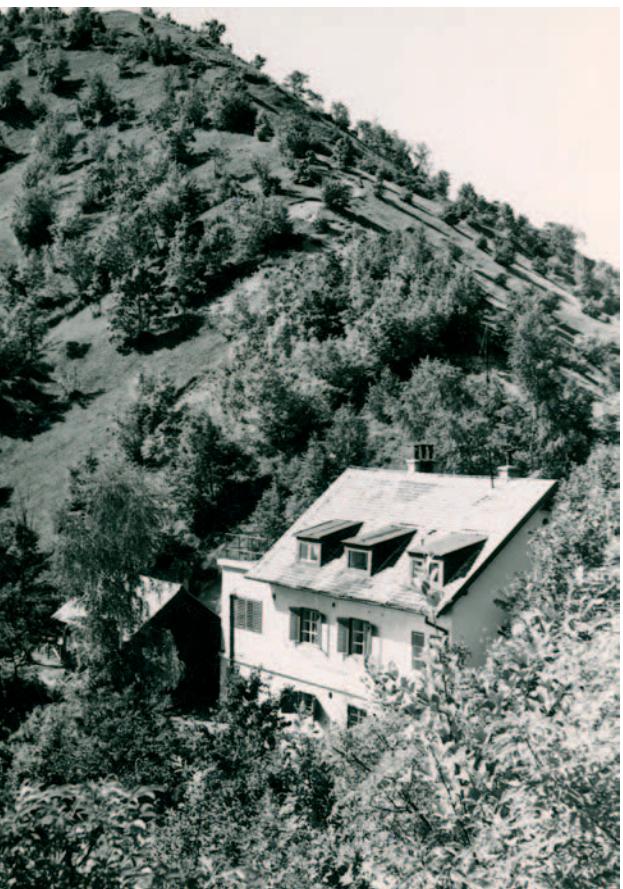
Dobro je poznato da je Oštrc u Samoborskom gorju ne samo prvi povijesni, već i vrlo čest izletnički cilj zagrebačkih i samoborskih planinara. Bio je to još dok тамо nije bilo planinarskog doma. Posjećivali su ga i članovi Hrvatskog društva planinara »Runolist« (osnovano 1925.), koji su, istovremeno pripremajući gradnju svojeg doma na Medvednici, raspravljali i o izgradnji planinarskog skloništa

na Oštrcu. (Podigli su sklonište, ali ne na Oštrcu, već u Kotarima i Smerovišću jer je doprema građevnog materijala na Oštrc bila suviše složena.)

Škola narodnog zdravlja u Zagrebu namjeravala je sagraditi niz domova na planinama od Zagreba preko Gorskoga kotara do mora i uz more po Velebitu. Time bi se školskoj djeci omogućio boravak u prirodi, gorska klima, te bavljenje zimskim sportovima i planinarenjem. Tamo gdje planinari grade svoje domove, Škola neće podizati svoje, a oni će biti udaljeni od planinarskih domova 20 do 25 kilometara. Hodajući od doma do doma đaci će moći upoznati planinske krajeve i narod koji u njima živi. Domove će koristiti i planinari, uz uobičajene planinarske povlastice. Bilo je to idealno zamisljeno, ali se program, na žalost, nije mogao u potpunosti ostvariti – približavao se Drugi svjetski rat.

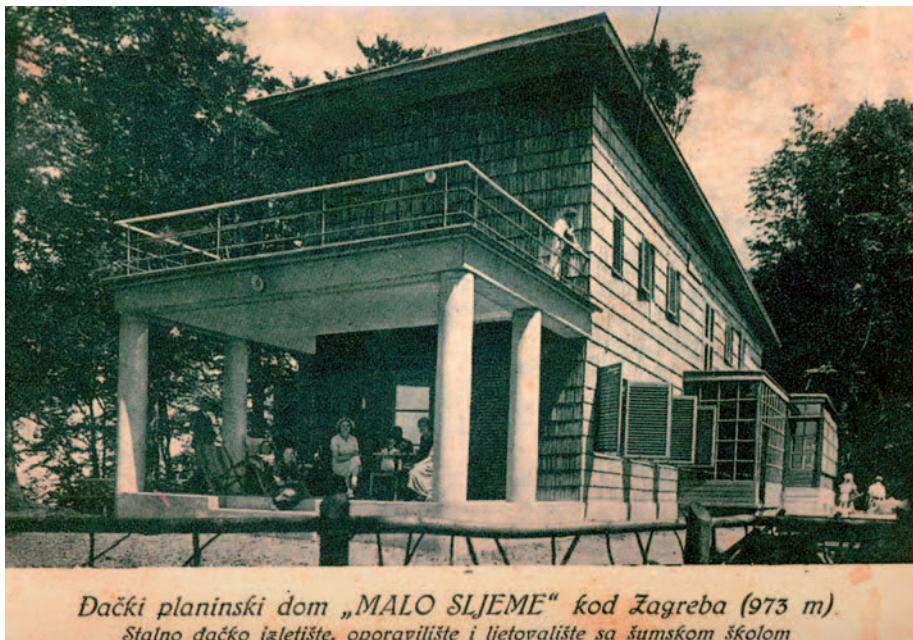
Škola narodnog zdravlja obratila se Središnjici HPD-a za savjet pri izboru lokacije za izgradnju domova. Osnovan je Odbor za izbor lokacije. Od Središnjice su izabrani: prof. Josip Pasarić, prof. Vladimir Stahuljak i ing. Josip Neumann, a od Škole, dr. Živko Prebeg, dr. Josip Rasuhin i prof. Mahović. Nakon nekoliko sastanaka Odbora odabrana su područja u Samoborskom gorju, na Medvednici i Velebitu.

Prvi đački planinski dom izgrađen je 1933. na samoborskom Oštrcu, na sjevernoj strani uskog prijevoja, na nadmorskoj visini od 691 m. Ta je lokacija izabrana zbog lijepog vidika i blizine skijaških terena na Velikom dolu (Skikuća Skijaškoga kluba »Zagreb« podignuta je 1934.). U početnom je razdoblju dom raspolažeao s 30 kreveta, od toga je 6 soba imalo posteljinu, a 14 je kreveta u skupnoj sobi bilo bez posteljine. Imao je sanitarni prostor, umivaonicu, tuš, prostranu blagovaonicu, vlastiti vodo-

VLADO MATZ

Najprije đački, a poslije planinarski dom na Oštrcu u Samoborskom gorju

*Dački planinski dom „MALO SLJEME“ kod Zagreba (973 m).
Stalno dačko izletište, oporavilište i ljetovalište sa šumskom školom*

Škola narodnog zdravlja namjeravala je sagraditi niz domova na planinama od Zagreba preko Gorskoga kotara do mora i uz more po Velebitu da bi se školskoj djeci omogućio boravak u prirodi

vod i električnu rasvjetu preko sustava vjetrenjače. (Svečanost prvog paljenja rasvjete održana je na Staru godinu 1939.) Noćenje se plaćalo 15 dinara po krevetu, a u skupnoj sobi 8 dinara. Članovi planinarskih društava imali su 10% popusta na cijenu spavanja. Bio je otvoren cijele godine, imao je stalnog opskrbnika, a za ulazak u dom plaćala se »pristupnica« (1 dinar).

U Drugom svjetskom ratu dom je teško oštećen, a nakon rata, 1946., obnavlja ga Planinarska sekcija željezničara F. D. »Lokomotiva«. Dobivši dom u trajno vlasništvo od Ministarstva zdravstva, tek osnovano PD »Željezničar« otvara ga 19. rujna 1948. pod nazivom »Planinarski dom Janko Gredelj«.

Prvi put sam u dom na Oštrcu došao 1933., u godini otvorenja. Bilo je to u jesen, jer sam školsku godinu 1933./34. proveo u Klinča Selu, u Amruševu, u odgojnog domu (neki su ga nazivali »popravilištem«). Tamo su bila smještena djeca bez roditelja, male skitnice i mali kradljivci, ukratko - djeca s ulice. Zbog obiteljskih (ne)prilika, jednog sam se dana i ja našao na ulici, napušten. Gradski fizikat (bio je u Patačićinoj ulici 1; danas je tu uprava Gradskog vodovoda) jednostavno me je pobratio i odveo u Amruševu. Tih se dana prisjećam s gorčinom i tugom. Kažnjavali su nas pojedinačno ili skupno, i to bez pravog razloga. Pohod, odnosno hodanje od Amruševa do Oštrca i natrag (dvadesetak kilometara) bila je skupna kazna - jedna od odgojnih mjera. Jednom smo tako hodali i do Okića i »Crne Mlake«.

Od poznatih starijih planinara sa mnom je u Amruševu bio Ivan Puđak (1922. – 2001.), dugogodišnji član PD »Zanatlija«. Poslije smo, zajedno planinareći, često spominjali »naše« Amruševe.

Drugi sam put bio na Oštrcu u ljetu 1938., ovaj put s »ferijalnom kolonijom«. Pamtim »tetku Ivku«, kako smo zvali domarku, domaćicu doma. Dok smo se mi »pentrali« na vrh Oštrca i Ptčiji vrh te igrali viteške igre oko stoga grada Lipovca, »teta Ivka« nam je pripri-

Stari žigovi Oštrca

mala ručak – obilatu porciju »cušpajza« s domaćim kruhom. Poslije sam saznao da je domarka »teta Ivka« bila rođakinja Slavice, supruge dugogodišnjeg poslijeratnog domara u domu na Oštreu, Stjepana (Štefa) Fulira. Stariji naraštaji planinara još se uvijek sjećaju Štefa, po gostoljubivosti, i njegove Slavice kao izvrsne kuharice.

Škola narodnog zdravlja podigla je 1935., po nacrtu arhitekta Stjepana Planića, na Malom Sljemenu, na krajnjem zapadnom dijelu glavnog grebena Medvednice, svoj drugi đački planinski dom. (Po Planićevu nacrtu izgrađeni su 1935. dom na Kalniku i 1937. Tomislavov dom). U izboru lokacije, osim već spomenutog Odboara, sudjelovao je i ing. Albin Leustek, glavni

šumar zagrebačke Gradske šumarije. U prizemlju doma bili su blagovaonica, kuhinja, stanovi za čuvara i upravitelja. Na katu je bilo 10 soba s 40 kreveta i 2 sobe, svaka s po 40 kreveta; svih su kreveti bili »na kat«. Imao je sanitarni prostor, umivaonicu, tuševe i u podrumu spremište za skije. Na katu, prema zapadu, bila je velika terasa.

Dom je dobivao pitku vodu iz glavnog rezervoara preko malog rezervoara (prekidna komora), udaljenog od doma oko 300 m. Glavni rezervoar (opskrbljivao je vodom i Tomislavov dom) bio je smješten na vrhu Sljemenu (1033 m), a punio se posebnim crpkama iz jakog vrela »Hladna voda«. S vremenom je vodovodna mreža rekonstruirana.

Početkom školske godine 1939./40. dom postaje đačko oporavilište sa »Šumskom školom«; dodatna je to funkcija đačkog doma. Školska poliklinika (nalazila se u Medulićevoj ulici) slala je na oporavak na Sljeme boležljive đake. Pravo na dom imala su isključivo djeca siromašnih roditelja, a u jednoj je smjeni u domu znalo boraviti i po stotinu đaka. Zbog toga je izgrađen poseban paviljon, gdje su bili smješteni spavaonica i dva mala razreda, koji su radili pod nadzorom učitelja.

U tom sam domu boravio nekoliko puta, prvi put u proljeće 1939., drugi put u zimi 1940., a tijekom rata vrlo često – bio je to »moj« sljemenski dom.

Nekadašnji đački dom na Baćić kosi na srednjem Velebitu – danas od njega postoje samo ruševine

Novo planinarsko sklonište na Ograđenici nalazi se tik do zida nekadašnjeg đačkog doma

Godinu 1939. zapamtil sam po »radnim akcijama«: izgradnji planinarske staze na južnoj strani, od doma nizbrdo do proplanka s livadom s koje je prekrasan vidik na Zagreb, a na sjevernoj strani po izgradnji »vidikovaca« s pogledom na zagorsko gorje, sela i u zimske dane na snijegom pokrivenе slovenske Alpe. Staza još uvijek postoji, ali ne više do livade, dok »našeg vidikovaca« (staza, zaravanak, ograda i klupa) više nema.

U zimskim se mjesecima održavao skijaški tečaj na Tomislavovoј livadi; bila su dva učitelja skijanja, a učenje skijanja bilo je obvezno za sve đake. U predvečernjim satima održavala su se predavanja iz zdravstva ili prirode, uz igranje raznih igara i pričanje priča.

Voljeli smo se okupljati oko jednog planinara koji nas je zabavljao pričanjem svojih doživljaja iz planina. Bio je to Slavko Brezovečki. Posjećivao je nekoga od svojih i često je dolazio u dom.

U 1940. bilo je u domu na oporavku i nekoliko starijih đaka. Jedan od njih, zvali smo ga Keko, čitao nam je prije spavanja u paviljonu odlomke iz nekog romana. Pažljivo smo ga i sa

strahopoštovanjem slušali, ali ništa nismo razumjeli. Poslije, nakon rata, saznao sam da nam je Keko na tzv. »marksističkom kružoku« tumačio roman »Mati« Maksima Gorkog, da je bio učenik višeg razreda Učiteljske škole i da je završio u ustaškom zatvoru u Novoj Vesi.

Čuvar doma zvao se Tomo, a njegova supruga Otilija bila je kuvarica. Upravitelji doma često su se mijenjali – njihovih se imena ne sjećam.

Dom je nakon rata preuzeo Crveni križ. Jedna od dugogodišnjih upraviteljica bila je učiteljica Danica Dvojković.

Dva su đačka planinska doma izgrađena 1935. na Velebitu, i to na Bačić kosi (1116 m) i Ograđenici (1345 m). Najviše su ih posjećivali planinari, jer je prijašnjom izgradnjom Krajačeve kuće i Rossijeve kolibe omogućen uzdužni put sjevernim i srednjim Velebitom, od Senja do Karlobaga. U prizemlju doma na Bačić kosi bila je blagovaonica, a na katu tri spavaonice s 24 kreveta. Dom je imao pitku vodu iz cisterne, a bio je otvoren od svibnja do listopada. Oba su doma za vrijeme rata teško stradala. Nakon rata dom na Bačić kosi je obnovljen, ali ga je 1965. oštetila bura i od tada je napušten.

Kako je građen dom na Lipi

Uz četrdesetu obljetnicu otvorenja planinarskog doma »Lipa«

Jasna Žagar, Sesvete

Lako proljeće kalendarski još nije počelo, priroda odavno već buja i cvjeta, a sunce prospira svoje meke zrake po propupalom drveću i uzoranim njivama. Miris gloga i cvrkut ptica napajaju snenu tišinu. Raspara je tek zvuk modre Bube, kojom legenda Josina (op.: Josip Rukavina Joso, višegodišnji predsjednik HPD-a »Lipa« iz Sesveta i počasni predsjednik) praši cestom uz brijeđ. Pritisnuli su Strikana bolesti i ljeta pa ne može više kao nekad uhvatiti ritam i lomiti strminu za strminom, brijeđ za brijeđom. Sporim korakom korača, dok drvenim kolcem nabada kamenim putom oslanjajući tako na njega sedamdeset devetu, što pritišće

ramena i zapliće noge poput konopa ili kakve dosadne zvijeri.

Mladi par poletno projuri pored nas i nestane u modrini ponad Sajkovićeve livade.

– E, lako je danas, kad se putom može daleko doći! – kaže Strikan sjetno – A nekad!

– Kako ste uopće došli na pomisao da dom izgradite baš na Lipi? – pitam. Nikako ne mogu, nakon svih ovih godina, pronaći taj podatak u svojim spoznajama o povijesti Lipe.

– Milo, bilo ti je to ovako – reče Strikan i zaboravi odmah sve bolesti s kojima je započeo dan, a tople drage slike ljudi, kojih odavno više nema, i onih, koji nemoćni ne mogu više kročiti

Planinarski dom »Lipa«

JASNA ŽAGAR

Planinarski domovi, kuće i skloništa veliko su bogatstvo planinarske organizacije. Kada ih posjećujemo vrijedi se prisjetiti koliko je znoja, truda i volje bilo potrebno uložiti u njih da bi nam bili ugodno odmorište i ishodište za pohode u planine!

ka Lipi, s kojima je podijelio tisuće dolazaka i još više tisuća sati muke i rada, izrone iz dubokih ladica sjećanja – Kako smo ostali bez doma nad Vugrovcem – započne priču legenda Joso, a ja odmah prekidam pitanjem:

– Ovog, današnjeg?

– Da – kaže, a ja ne pitam kako i zašto – razmišljali smo o tome kako bismo ipak trebali imati svoj dom, pa makar i skroman. Bilo je to 1961. godine. Lovci su imali nekakvu zemlju na Lipi Rogu, a tadašnji predsjednik PD-a »Lipa« Milan Rogić predložio je da se povežemo s njima i zajednički sagradimo planinarsko-lovačku kuću. Mislim si ja: »Ma idem pogledati što je to, kakva je to zemlja.« Ustanem jedne nedjelje prije zore i uputim se pješice iz Sesveta na Lipu. I nađem ja lovce. Sjeli oni jesti i piti pa kažu:

– Odi k nama!

– Ma kakvi jest' – kažem ja – Sad sam jeo tu na brijezu. Pošto ja vidjet' onu zemlju na Lipi za dom.

– Ajde, popij onda nešto – navališe oni – Poslije ćeš gledati!

– E to može! – kažem ja i popijem čašu vina.

– I krenusmo tako Ivan Sajković, »delegat – izvidnica« lovačkog društva i ja. Ponio on još dvije litre vina – smiljui se Josina kroz brk pa zastane da uhvati zraka.

– Hoćemo stazom il' putom? – upitam brižno, a i samu me je ponio topao, sunčan dan pa bih kružila oko-nakolo, sve samo ne odmah na Lipu.

I udarismo mi tako na Presečenec pa skrenusmo na Mačkov kamen.

– E moja Jasna, – kaže vidno uzbudjen Josina – baš dobro da imamo vremena pa ti mogu sve ovo ispričati!

Među riječi mu se zapliću kosovi i sjenice svojim pojmom, dok svako malo uza stazu proviru plava ili bijela šumarica i zamiriše slatko ljubičica.

Vjetar lagano huči krošnjama i najavljuje očekivanu promjenu vremena.

– I tako smo krenuli s gradnjom. Svi su bili za to da se gradi. I lovci i planinari – nastavlja priču. – Izabran je odbor za izgradnju. U njemu su bili Milan Rogić, Stjepan Kralj, Matija Kolar i Drago Budić iz PD-a »Lipa« i Stjepan Baričević, Ivan Sajković i Pavao Novosel ispred LD-a »Kašina«. Odmah su započeli pripremni radovi: planiranje terena i iskop zemlje i kamena. Svake subote i nedjelje krenulo bi društvo iz Sesveta pješice na Lipu.

– Onda nije vozio autobus za Planinu? – pitam.

– Ma kakav autobus! – uskliknu – Nije vozio ni za Kašinu.

– A auti? – uporna sam.

– Ma kakvi auti! – prisjeća se – U Sesvetama je malo tko imao auto. Ne znam je li ga imao tko od planinara. Pješice se išlo iz Sesveta.

Zvonjava mobitela prekida mu priču. I Josu je, eto, zahvatio duh moderne tehnike. Supruga Dragica zabrinula se za svog planinara. Brzo je uvjerava da je sve u redu, da je u dobrim rukama i nastavlja priču, koja je malo zapela:

– Ali gdje sam ono stao? – pita.

– Kod priprema za gradnju – podsjećam ga.

– A da! Lovci su onda odustali, a ja sam rekao: »Ljudi, moramo graditi.« I planinarima je već bilo dosta. Svaki vikend radilo se na Lipi. Htjeli su odustati. Onda je imenovan novi odbor za izgradnju i mene su stavili za predsjednika. Mislim si ja: »Ma moramo nešto sagraditi pa makar i montažno.« Ali, trebalo je prikupiti novce. Kako? Sjetim se da u crkvenom dvorištu ima jedan stari štagalj. Stari drveni štagalj nije bio Bog zna što, ali da ga prodamo, dobili bismo nešto novaca za početak. No, dobili smo odbijenicu. Što sad? Odem ja Savi Njegovanu, direktoru Poljoprivredne zadruge Sesvete, pa kažem:

O izgradnji planinarskog doma na Lipi počelo se ozbiljnije razmišljati 1961. godine, a 1966. konačno je započela gradnja

Skupština PD »Lipa« na kojoj je donesena odluka o gradnji doma

Otpremanje materijala iz Planine na Lipu 1966. godine

Izvođači radova

– Savo!

– Znaš Savu? – pita.

– Znam – potvrđno klimnem glavom.

– Savo, takva i takva je stvar. Zemljače, pomozi!

– Dodi u petak – reče dobričina Savo. – Bit će sređeno.

– I tako je i bilo. Štagalj je bio naš. Sad je trebalo dati oglas u novine. A bili su onda skuuuuupi oglasi! – podigne ruku visoko u zrak, da naglasi težinu situacije.

– I? Jel' se tko pojавio? – pitam znatiželjno.

– Jednog dana došao je k meni u radnju neki bačvar sa Selnicе. Kako li se ono zvao? – traži mu ime u sjećanju – Ne mogu se sada sjetiti. To su ti godine. Sjetit ću se ja.

– Vi ste dali oglas da prodajete štagalj? – pita.

– Da. U stvari društvo naše prodaje – kažem.

– Kako li se ono zvao? – i dalje ga muči bačvarovo ime.

– A jel' mogu ja vidjeti taj štagalj? – pita.

– A možete, – rastežem – tu je kod mene, pozadi. Samo, bio je tu jedan i ostavio je pedeset hiljada dinara, da mu ga čuvam.

– Ma evo Vam čet'risto hiljada sada, a čet'risto dobijete sutra! – vikne on – Zaboravite njega! Ja sam se baš vratio iz Njemačke i nemam vremena čekati! Jel' more?!

– A, more – kažem.

– Trčak! Trčak se zvao bačvar! – uskliknu slavodobitno – I dobili mi tako za stari štagalj osamsto hiljada. A onda je to bilo puno novaca. O, Jasna moja, što sam ti ja tada doživio!

– Što? – pitam sa smiješkom, očekujući oluju zbog prijevare sa štagljem.

– Dode ti taj Trčak k meni u radnju s ovolikom bolticom i maše oko mene. Znaš što je boltica? – provjerava – Sjekira.

– Znam – kažem.

– Dobro, Rukavina, što ste vi to meni prodali?! – viče bijesno.

– Što? – čudim se ja.

– Sad bi Vas najradije...! – i dalje bjesni.

– A onda mu ja odgovorim:

– Dobro Trčak, jeste vi nekakav majstor? Kažete da ste bačvar. Pa jeste li vidjeli što kupujete?! Nemojte mene pitati za štagljam. Ja sam metalac. Vidite da popravljam satove. Ja ne znam ništa o štagljima.

– Kad je za društvo, neka je! – kaže on pomirljivo – Nek' vas nosi vrag!

– I tako smo na kraju postali prijatelji.

Gledam ga. Oči mu se smiju. Griju ga lijepa sjećanja.

– Ali osamsto hiljada nije bilo dosta – kaže – Imali smo svojih dvjesto. To je milijun, ali nije dosta. A bilo ti je onda u Sesvetama neko auto-moto društvo pa je propalo. Mislim si ja da bi bilo lijepo kad bismo naslijedili njihovih sedamsto. I tako je i bilo. S milijun i sedamsto hiljada već se moglo nešto napraviti. I Sesvećani¹ su dali svoje priloge. I tako, vraćam se ja jednog dana u svoju radnju, a u njoj sjedi neki čovjek. »Mušterija«, mislim.

– Joso, – kaže Draga – ovaj gospod te čeka radi doma. Gospod je iz »Krivaje« iz Zavidovića.

Materijal se dopremao na konjima

Radovi na temelju za dom 1966. godine

Otvorenie piramide na Lipi 1970. godine

¹ Značajnije novčane priloge za gradnju doma dali su Planinarski savez Hrvatske, Skupština općine Sesvete, Auto-moto društvo »Sesvete«, SSRN općine Sesvete, Elektra, Duhan, Sesvetski magazin, Prigorika, Dom narodnog zdravlja iz Sesveta, Turistički savez općine Sesvete, Mjesne zajednice Sesvete i Sesvetski Kraljevec te mnoga planinarska društva. Od pojedinačnih sponzora istaknuli su se prilozima Đuro Baričević, Josip Plušec, Marija Crnčević, Zvonko Primorac, Drago Budić i Branko Sabo.

– Jel' vi gradite dom? – pita.
– A čuje, – kažem – gradimo.
– A kako bi taj dom trebao izgledati? – pita opet.

– A što da mu kažem? Ne znam. Što ja znam o građenju domova. Ja sam si nešto zamislio...

– Vi sagradite temelje, a mi za dva tjedna isporučujemo robu. Za montera osigurajte stan i hranu – stiže potom obavijest brzovavom.

– Prionuli mi kopanju i betoniranju temelja. Kad za dva tjedna stiže tovarni list. Stigla kuća teretnim vlakom na željezničku stanicu u Sesvete. A joj, treba organizirati prijevoz materijala do Lipe, a puta nema! Autoprijevoznici² su nam prebacili materijal do Planine, a dalje Bože pomozi!

– Hoćemo lakšom ili kraćom stazom? – pitam kako bi gospod Joso mogao malo zastati i otpuhnuti.

– Idemo ovuda, – pokazuje na težu stazu – nisam tu dugo bio. Ali gdje sam ono stao?

– Kod prijevoza kuće – podsjećam.

– A da! – prisjeća se – Jasna, da si to vidjela! Četrdeset i pet Planinaca je upreglo konje i volove, čak je jedna žena upregla krave, i svi su vozili kuću na Lipu! Ma znaš koja je to bila kolona zaprežnih kola! Evo, ovuda su išli. Ma uvijek mi je žao što to nisam slikao! Tu kolonu.

Stane pa otpuhuje.

– Vidite da nam ide, – ohrabrujem ga – već smo skoro stigli.

– Da – nema vremena za čavrljanje o skrom dolasku. – Kad je materijal bio gore, došao je neki Ismail da montira kuću. Ali za krov nije više bilo novaca. Onda sam ja već poznao neke ljudе u Planinarskom savezu Hrvatske. I došli jednog dana na Lipu predsjednik PSH-a Božo Škerl, Aleksić, doktor Poljak i ja. Kaže Aleksić: »Ma vidiš koliko su se ljudi namučili. Red je da i mi pomognemo.« I dali i oni milijun. I stavili mi dom nekako pod krov. Ali na prozorima nije bilo stakala. I odem ja našem staklaru Sabi. Znaš gdje je bio staklar u Sesvetama?

– Ne – odmahujem glavom.

– U centru, pored apoteke. Tamo, gdje je danas dućan.

– A, da! – prisjećam se kroz gustu maglu.

– Kažem ja njemu: »Brankić, vidiš koliki su pomogli. Sad je došao red na tebe da i ti nešto daš.«

– Imaš ti neku mjeru za prozore? – pita on.

– Sreća i Bog da sam imao. I dâ on stakla za sve prozore. I dovezli mi stakla na Lipu, priorituli ugradnji, kad sva stakla pet centimetara kraća od prozorskih okvira. O, moj Bože, što sada?

– Znaš što, Joža? – prizna staklar pogrešku

– Vratite vi meni stakla, a ja će vama dati nova.

– A trebalo je sad nova stakla prevesti na Lipu. A zima je bila. Snijeg do ovdje, – pokazuje na tur – konji propadaju zajedno s kolima. I neki cucek trči za njima. Koprca se jadan u snijegu. Ne znaš tko se više muči, ljudi ili životinje. Ne mogu ni naprijed ni nazad. A jesmo se namučili!

Da, trebalo je puno muke i rada da bi se konačno otvorio³ dom.

– Kad je to ono bilo? – prisjeća se – Osamnaestog ili dvadesetog šestog?

– Osamnaestoga – potvrđujem – 18. lipnja 1967.

Prije četrdeset godina. Ponosu i sreći graditelja⁴ nije bilo kraja.

2 Autoprijevoznici zasluzni za prijevoz kuće od Sesveta do Planine bili su Slavko Plašć, Josip i Stjepan Kušeković, Željko Badel, Ivan Žuglić, Ante Baričević i Đuro Šemper. Veliku pomoć u prijevozu šljunka, cementa, stakla i drugog materijala pružili su posebno Ivan i Franjo Sajković, Mato i Tomo Puček, Ivan Kučko, Antun Hrustić i Đuro Vugrinec.

3 Dom je otvorio predstavnik Planinarskog saveza Hrvatske Ladislav Katana.

4 Neki od graditelja doma bili su Josip Rukavina, Blaž Roginić, Milan Rogić, Dragica Bosanović, Ivica Roginić, Ivica Unetić, Stjepan Posavec, Marica Lisak, Hrvoje Ožbolt, Branko Žagar ml., Ivica Turčić, Marko Fabijanić, Mirko Žiga, Ankica Ledinić, Marijan Plašć, Mišo Vasilić, Ivan i Slavko Sajković, Franjo Kelčec, Franjo Kovačić, Franjo Puček, Stjepan Tarandek, Tomo Gregurec, Ivan Vugrinec, Branko Kelčec, Tomo Novosel, Slavko Vugrinec, Ivan Jud, Nikola Kovač, Franjo Igrc, Tomo Makar, Miro Ivošević, Ivan Puček, Ivan Pandek, Stjepan Babić i mnogi drugi.

XXIV. skupština HPS-a

Zapisnik sjednice održane 26. svibnja 2007. u Zagrebu

Redovna izborna skupština HPS-a sazvana je u subotu 26. svibnja 2007. u prostorijama Europskog doma u Jurišićevoj ulici 1/1 u Zagrebu, s početkom u 11 sati. Skupštinu je prema članku 22. Statuta HPS-a i odluci Glavnog odbora HPS-a od 24. veljače 2007. sazvao predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević. Poziv za Skupštinu upućen je svim planinarskim društvima i klubovima, gradskim i županijskim planinarskim savezima, gorskoj službi spašavanja i njenim stanicama te stanicama vodiča učlanjenim u Hrvatski planinarski savez. U prilogu poziva upućeno je i 26 uvezanih stranica radnog skupštinskog materijala.

1. Otvaranje Skupštine i izbor Radnog predsjedništva

Skupština je započela s radom u 11:30 sati intoniranjem hrvatske himne i minutom šutnje za planinare preminule u proteklom četverogodišnjem razdoblju od XXIII. skupštine HPS-a.

Skupštinu je pozdravnim riječima otvorio predsjednik HPS-a Hrvoje Kraljević te za Radno predsjedništvo predložio kao predsjednika Miroslava Mesića (HPD Klikun, Pleternica) i kao članove Gorana Gabrića (HPD Mosor, Split) i Darka Berljaka (PDS Velebit, Zagreb). Takav sastav Radnog predsjedništva jednoglasno je potvrđen i Radno predsjedništvo preuzealo je vođenje Skupštine.

ALAN ČAPLAR

Radno predsjedništvo predložilo je sljedeći Dnevni red:

1. Otvaranje Skupštine i izbor Radnog predsjedništva
2. Izbor radnih tijela Skupštine
3. Verifikacija predstavnika u Skupštini HPS-a
4. Usvajanje Poslovnika o radu Skupštine
5. Izvještaj o radu HPS-a 2003. – 2007.
6. Financijski izvještaj o razdoblju 2003. – 2007.
7. Izvještaj Nadzornog odbora HPS-a
8. Izvještaj Suda časti HPS-a
9. Razrješnica dužnosnika HPS-a
10. Izbor dužnosnika i tijela HPS-a
11. Srednjoročni plan rada HPS-a za razdoblje 2007. – 2011.
12. Financijski plan HPS-a za razdoblje 2007. – 2011.
13. Informacija o izmjenama Statuta HPS-a i statuta članica HPS-a na osnovu Zakona o športu
14. Verifikacija članova Glavnog odbora HPS-a
15. Izvještaj o dodjeli finansijskih sredstava za planinarske objekte u 2007. godini
16. Pitanja i prijedlozi

Predloženi Dnevni red prihvaćen je jednoglasno.

2. Izbor radnih tijela Skupštine

Radno predsjedništvo predložilo je sljedeći sastav ostalih radnih tijela Skupštine:

- Ovjerovitelji zapisnika: Ivan Hapač (POK Sljeme, Zagreb), Ana Bakšić (HGSS Stanica Zagreb)
- Verifikacijska komisija: Branko Meštrić (HPD Šumar, Zagreb), Dražen Lovreček (HPD Jastrebarsko), Irena Pavlić (PD Degenija, Zagreb)
- Kandidacijska komisija: Nikola Gojević (HPD Sinjal 1831), Dubravko Marković (PD Glas Istre, Pula) i Radojka Bronić (HPD Pliva, Zagreb)
- Izborna komisija: Vladimir Paušić (ŠPK Čopali, Rijeka), Goran Škugor (Stanica HGSS Samobor), Hrvoje Kamenjarin (ŠPK Marulianus, Split)
- Zapisničar: Alan Čaplar (HPD Željezničar, Zagreb)

Takav skupni prijedlog svih radnih tijela prihvaćen je s jednim suzdržanim glasom.

3. Verifikacija predstavnika u Skupštini HPS-a

Za vrijeme rada Verifikacijske komisije prikazan je video film o radu Hrvatske gorske službe spašavanja. Verifikacijska komisija u međuvremenu je prema evidencijskim listićima koji su predstavnici u Skupštini predali prilikom ulaska u dvoranu utvrdila broj nazočnih predstavnika, potreban kvorum i broj glasova potreban za donošenje pravovaljanih odluka. U ime Verifikacijske komisije izvešće je podnio Branko Meštrić (HPD Šumar, Zagreb): U HPS je udruženo 247 članica, od čega su Skupštini prisustvili predstavnici 98 udruga članica HPS-a. Prema članku 21. Statuta HPS-a, ako u zakazano vrijeme nije prisutna natpolovična većina predstavnika u Skupštini, ona započinje s radom nakon 15 minuta čekanja i može donositi pravovaljane odluke ako je prisutna najmanje jedna četvrtina (62) predstavnika u Skupštini, što je ispunjeno. Verifikacijska komisija utvrdila je da je za donošenje pravovaljanih odluka potrebno 50 glasova (natpolovična većina glasova prisutnih).

Taj izvještaj prihvaćen je jednoglasno.

4. Usvajanje Poslovnika o radu Skupštine

Žarko Adamek u ime Komisije za statutaru, normativnu i kadrovsu djelatnost HPS-a pojasnio je sadržaj Poslovnika o radu Skupštine (prijedlog poslan s materijalima za Skupštinu svim članicama HPS-a).

Radno predsjedništvo dalo je na glasanje prijedlog Poslovnika te je on jednoglasno usvojen.

5. Izvještaj o radu HPS-a 2003. – 2007.

Izvještaj o radu HPS-a u proteklom četverogodišnjem mandatnom razdoblju podnio je predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević. Izvještaj su u pisanom obliku doatile sve udruge članice HPS-a prije Skupštine, a ovom prigodom Hrvoje Kraljević posebno je istaknuo i poхvalio vrlo kvalitetan rad tijela i komisija Saveza zahvaljujući kojima je ostvaren velik broj vrlo vrijednih rezultata. Pisani izvještaj također je ovom prilikom usmeno dopunjeno novim

ALAN ČAPLAR

Stari i novi predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević

rezultatima ostvarenim u posljednjih mjesec dana: uspješno je održan Dan hrvatskih planinara na Malački na Kozjaku (organizator: HPD Malačka – Donja Kaštela), s Ministarstvom kulture postignut je dogovor o sklapanju sporazuma između Uprave za zaštitu prirode i HPS-a kojim će se regulirati međusobni odnosi i načini suradnje u zaštićenim područjima, s Hrvatskom turističkom zajednicom priređena je brošura s planinarskim informacijama za strance koji prilikom dolaska u Hrvatsku žele posjetiti hrvatske planine, potvrđen je sporazum između Planinske zveze Slovenije i Hrvatskog planinarskog saveza o reciprocitetu popusta u cijeni noćenja u planinarskim kućama u Hrvatskoj i Sloveniji, započeta je gradnja piramide kod Hunjke na Medvednici, a Prva hrvatska ženska ekspedicija na Cho Oyu već dosad je postala jedna od medijski najeksponiranijih planinarskih akcija uopće (pokrovitelj je Predsjednik RH Stjepan Mesić, a potporu su dali Vlada RH i HOO).

Za raspravu se javio Ivan Marinov (HPK Dalmacija, Split) te najavio da će svoj prilog o radu HPS-a u proteklom mandatu dostaviti naknadno u pisanom obliku. Nikola Gojević (HPD Sinjal 1831, Kijevo) istaknuo je planinarske rezultate na najvišoj hrvatskoj planini Dinari ostvarene u protekle četiri godine, koja je zahvaljujući tome postala mnogo lakše dostupna. Nakon zaključene rasprave, Radno predsjedništvo dalo je izvještaj na glasovanje.

Iзвјештај je jednoglasno prihvaćen.

6. Financijski izvještaj o razdoblju 2003. – 2007.

Financijski izvještaj o radu u proteklom četverogodišnjem razdoblju podnio je glavni tajnik HPS-a Darko Berljak. Iz izvještaja poslanog u pisanom obliku posebno je istaknuo je da sve manji udio prihoda HPS-a dolazi od članskih markica budući da HPS sve više prihoda ostvaruje iz drugih izvora financiranja.

Po ovoj točki nije bilo prijavljenih za raspravu te je izvještaj usvojen jednoglasno.

7. Izvještaj Nadzornog odbora HPS-a o razdoblju 2003. – 2007.

Iзвјештај Nadzornog odbora upućen je predstvincima u Skupštini u pisanom obliku. Nadzorni odbor pozitivno je ocijenio rad tijela, dužnosnika i zaposlenika HPS-a.

Budući da nije bilo prijavljenih za raspravu, izvještaj je dan na glasovanje te je jednoglasno usvojen.

8. Izvještaj Suda časti HPS-a

Iзвјештај Suda časti u pisanom obliku podnio je predsjednik Suda časti Vlado Božić. U protekle četiri godine nije pred Sudom časti bio pokrenut nijedan postupak iz nadležnosti tog tijela. Ivan Marinov (HPK Dalmacija, Split) iznio je da je krajem svibnja 2003. bio podnesen zahtjev za postupanje Suda časti protiv jednog člana Stanice vodiča Split. Međutim, budući da je Sud časti nadležan samo za postupanje prema udrugama članicama HPS-a u slučaju povrede časti i ugleda planinarske udruge, a ne prema pojedincima (fizičkim osobama), nije bilo osnova za postupanje Suda časti prema tom zahtjevu.

Izvještaj Suda časti prihvaćen je jednoglasno.

9. Razrješnica dužnosnika i tijela HPS-a

Radno predsjedništvo pozvalo je da se glasovanjem dade razrješnica dosadašnjim tijelima i dužnosnicima HPS-a i to predsjedniku, dopredsjedniku, predsjedniku i članovima Izvršnog odbora, Nadzornog odbora te Suda časti.

Takav prijedlog prihvaćen je jednoglasno.

10. Izbor dužnosnika i tijela HPS-a

Komisija za statutarnu, kadrovsку i normativnu djelatnost, proširena s prof. dr. Željkom Poljakom i Anom Bakšić obavila je razgovore s potencijalnim dužnosnicima i članovima tijela HPS-a. U svom izvještaju ocijenili su rad dosadašnjih dužnosnika vrlo kvalitetnim te poduprli one koji su postigli zapažene rezultate, a koji su spremni i dalje angažirano raditi u tijelima Saveza te predložili da budu uključeni u rad i u idućem mandatu. Taj materijal upućen je izabranoj Kandidacijskoj komisiji. Na temelju tog izvještaja i rasprave u Kandidacijskoj komisiji, ista je predložila listu kandidata koju je iznio Nikola Gojević (HPD Sinjal 1831, Kijevo – predsjednik Kandidacijske komisije), uz čitanje

životopisa predloženih kandidata za predsjednika, dopredsjednika i predsjednika IO HPS-a,

Izborna lista:

- Predsjednik: prof. dr. Hrvoje Kraljević (PDS Velebit, Velebit)
- Dopredsjednik: Tomislav Čanić (PD Željezničar, Gospic)
- Predsjednik i mandatar Izvršnog odbora: Vladimir Novak (HPD Japetić, Samobor)
- Nadzorni odbor: Darko Domišljanović (HPD Gradina, Konjčina), Ante Juras (HPD Kamenar, Šibenik), Stanko Jurdana (HPD Strilež, Crikvenica), Hrvoje Kamenjarin (ŠPK Marulianus, Split), Josip Kanižaj (HPD Bilo, Koprivnica), Dubravko Marković (PK Glas Istre, Pula), Zoran Medenica (HPD Pliva, Zagreb), Miro Mesić (HPD Klikun, Pleternica), Željko Poljak (PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb), Vladimir Radej (HGSS, Stanica Ogulin) - Sud časti: Borislav Aleraj (PDS Velebit, Zagreb), Vlado Božić (Željezničar, Zagreb), Stipe Bušelić (Biokovo, Makarska), Stjepan Gilić (ŠPK Čopali, Rijeka), Josip Majnarić (HPD Zanatlija, Zagreb), Milivoj Rihtarić (HPD Dugi vrh, Varaždin).

ALAN ĆAPLAR

U predvorju Europskog doma za vrijeme skupštinske pauze

Izbor članova Nadzornog odbora i Suda časti obavlja se tako da se 5 kandidata za Nadzorni odbor i 3 kandidata za Sud časti koji dođu najviše glasova ulaze u sastav tih tijela, a ostali su njihovi zamjenici.

U raspravi po ovoj točki Ivan Marinov (HPK Dalmacija, Split) zatražio je da predloženi mandatar Izvršnog odbora navede imena članova IO HPS-a koje će angažirati u radu tog tijela, a Jadranka Čoklica (HPD MIV, Varaždin) iznijela je primjedbu da među predloženim kandidatima nema žena.

Svi predloženi izjasnili su se da prihvaćaju kandidature, a Hrvoje Kraljević, Tomislav Čanić i Vladimir Novak naveli su glavne zadaće koje će tijela i dužnosnici HPS-a izvršavati u idućem mandatu. Vladimir Novak pročitao je listu kandidata za članove Izvršnog odbora: Radojka Brnić (HPD Pliva, Zagreb), Dubravko Butala (HPD Dubovac, Karlovac), Goran Gabrić (HPD Mosor, Split), Mišo Glagolić (HPD Kapela, Zagreb), Nikola Gojević (HPD Sinjal 1831, Kijevo), Ivan Hapač (POK Sljeme, Zagreb), Bernard Margitić (HPD Željezničar, Zagreb), Franjo Novosel (HPD Vinica, Duga Resa), Blanka Sabolić Körmendy (HPD Dilj gora, Slavonski Brod), Vladimir Sor (HPD Grafičar, Zagreb).

Prijedlog izborne liste koji je iznijela Kandidacijska komisija prihvaćen je s 94 glasova »za« i 4 suzdržana glasa. Nakon toga, u 12:45 sati Radno predsjedništvo pozvalo je predstavnike u Skupštini da pristupe glasovanju u predvorju Europskog doma. Glasovanje za dužnosnike i tijela Saveza prema Poslovniku je tajno.

Skupština je nastavljena u 13:00 sati. Za vrijeme prebrojavanja glasova u velikoj dvorani prikazan je multimedijalni dia film o himalajskom vrhu Cho Oyu, odredištu Hrvatske ženske ekspedicije »Cho Oyu '07«.

Nakon završetka rada Izborne komisije u ime komisije o rezultatima izbora izvijestio je Goran Škugor. S valjanim dokaznim izbornim listom, glasačke listiće preuzele je 95 predstavnika u Skupštini. U glasačku kutiju predano je 94 listića, od čega je 10 listića bilo nevažećih. Za predsjednika HPS-a izabran je Hrvoje Kraljević (80 glasova), za dopredsjednika Tomislav Čanić (78 glasova), a za predsjednika Izvrš-

nog odbora Vladimir Novak (80 glasova). U Nadzorni odbor s najviše glasova za članove su izabrani Ante Juras, Željko Poljak, Darko Domišljanović, Miroslav Mesić i Dubravko Marković, a Hrvoje Kamenjarin, Josip Kanižaj, Vladimir Radej, Stanko Jurdana i Zoran Medenica bit će njihovi zamjenici. Za članove Suda časti izabrani su s najviše glasova Vlado Božić, Borislav Aleraj i Josip Majanarić, a Stipe Bušeljić, Stanko Gilić i Milivoj Rihtarić za njihove zamjenike.

Predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević zahvalio je u ime svih izabranih na ukazanoj potpori.

11. Srednjoročni plan rada HPS-a za razdoblje 2007. – 2011.

Srednjoročni plan rada HPS-a predstavio je glavni tajnik HPS-a Darko Berljak. Plan je pripremio i utvrdio Izvršni odbor HPS-a, a potvrdio Glavni odbor HPS-a. Glavna zadaća u idućem razdoblju bit će očuvati postignuta dostignuća te nastaviti uzlazni trend razvitka hrvatskog planinarstva. To je moguće ostvariti jedino uz daljnju suradnju i još intenzivniju suradnju između društava i HPS-a, pri čemu treba imati na umu da unatoč namjeri i volji dužnosnika HPS-a da sudjeluju na svim važnijim planinarskim akcijama to nije uvijek moguće u tako velikoj udruzi kao što je naša te se pozivaju predstavnici udrugica članica na intenzivniji kontakt prema HPS-u. Posebna pozornost posvetit će se planinarskim putovima, planinarskim objektima i zaštiti prirode kao temeljnim djelatnostima planinarske udruge. Školovanje će se organizirati putem Učilišta koje je HPS osnovao ove godine. U idućim godinama navršit će se i obilježiti mnoge važne obljetnice među kojima 100 godišta i 110 godina od prvog broja »Hrvatskog planinara«, 80 godina planinarskog doma »Zavižan«, 130 godina od otvorenja prve planinarske kuće (Gradske kuće na Sljemenu) te 135. obljetnica HPS-a. Sonja Vršić (PD Bundeš, Mursko Središće) pohvalila je predstavljeni srednjoročni plan, naglasila nužnost brige za planinarske objekte te posebno istaknula važnu funkciju Učilišta koje bi na višu razinu trebalo podići posebno rad s mladima. Andrija Benković (PS Ličko-senjske županije, Gospić)

istaknuo je potrebu intenzivne suradnje s nadležnim ministarstvima i javnim ustanovama čije je djelovanje također usmjereno na naše planine. Predlaže da se putem novih oblika suradnje s Hrvatskim centrom za razminiranje pokuša podići razina sigurnosti planinarenja na područjima koja su bila zahvaćena ratnim djelovanjima. Radno predsjedništvo dalo je prijedlog srednjoročnog plana, dopunjeno ovim izlaganjima, na glasovanje.

Plan je prihvaćen jednoglasno.

12. Financijski plan HPS-a za razdoblje 2007. – 2011.

Osnovne postavke financijskog poslovanja HPS-a te financijski plan za iduće razdoblje predstavio je glavni tajnik HPS-a, a svi predstavnici u Skupštini dobili su ga ranije u pisnom obliku.

Plan je usvojen jednoglasno.

13. Informacija o izmjenama Statuta HPS-a i statuta članica HPS-a na osnovu Zakona o športu

Žarko Adamek u ime Komisije za normativnu, statutarnu i kadrovsku djelatnost pojasnio je sve novosti, odnosno odredbe vezane za našu djelatnost u Zakonu o športu koji je stupio na snagu 6. srpnja 2006. godine, te obvezu Hrvatskog planinarskog saveza i svih njениh članica da svoje statute usklade s tim zakonom. Komisija je pokrenula postupak tehničkog usklađivanja Statuta HPS-a sa Zakonom o športu prvo na Glavnom odboru, zatim putem ovjere u Hrvatskom olimpijskom odboru te sada i na Skupštini HPS-a. Nakon ovjere Statuta na Hrvatskom olimpijskom odboru sa čijim sadržajem su upoznati članovi Skupštine, predlaže se uvažavanje njihovog prijedloga da se u člancima 10. i 46. Statuta brišu orientacija i orientacijsko trčanje, budući da je ta djelatnost predvidena nomenklaturom športova HOO-a kao nova grana športa te od 1. 1. 2008. nadležnost za tu športsku djelatnost preuzima novoosnovani Hrvatski savez za orientacijsko trčanje. Komisija predlaže da Skupština uz izmjene Statuta HPS-a koje je donio Glavni odbor HPS-a na sjednici 24. veljače 2007, uvaži i prijedloge izmjena koje je uputio Hrvatski

olimpijski odbor te da u slučaju možebitnih dodatnih primjedbi tijela državne uprave, kada im se dostave izmjene Statuta HPS-a, prema članku 68. Statuta HPS-a ovlasti novoizabrani Izvršni odbor da prema njima uskladi konačni tekst Statuta HPS-a.

Prijedlog je prihvaćen jednoglasno.

14. Verifikacija članova Glavnog odbora HPS-a

Glavni odbor je tijelo Skupštine koje čine predsjednik HPS-a, dopredsjednik HPS-a, predsjednik i članovi Izvršnog odbora, pročelnici svih organizacijskih i stručnih komisija te predstavnici HGSS-a, županijskih i gradskih planinarskih saveza prema ključu propisanom u članku 26. Statuta HPS-a.

Jednoglasno je potvrđen novi sastav Glavnog odbora HPS-a (ukupno 40 članova).

15. Izvještaj o dodjeli financijskih sredstava za planinarske objekte u 2007. godini

Božidar Krznarić, pročelnik Komisije za gospodarstvo HPS-a izvjestio je o provedenom natječaju za dodjelu sredstava za obnovu i održavanje planinarskih objekata u 2007. godini. Na natječaj se javilo 14 udruga. Komisija je pregledala svu dokumentaciju i predložila Izvršnom odboru da se dodijele sredstva za obnovu 10 planinarskih kuća i to isključivo za nabavku materijala po priloženom predračunu HPS-u.

Sredstva su odobrena za sljedeće udruge i planinarske objekte:

- PD Susedgrad, Podsused – planinarska kuća Kameni svati: 5.472,07 kn
- HPD Belecgrad, Belec – planinarska kuća Belecgrad: 20.000,00 kn
- PD INA Bjelolasica, Zagreb – planinarsko sklonište Jakob Mihelčić (Bjelolasica): 7.700,00 kn.
- HPD Željezničar, Zagreb – planinarski dom Željezničar (Oštrelj): 20.000,00 kn.
- PD Naftaplin, Zagreb – planinarsko sklonište Šugarska duliba: 7.500,00 kn
- HPD Dubrovnik – planinarska kuća Vrbanj na Orjenu (Crna Gora): 30.000,00 kn
- PD Obruč, Jelenje – planinarska kuća Hahlići: 12.500,00 kn

- HPD Kuna gora, Pregrada – planinarska kuća Kuna gora: 10.000,00 kn
- PD Željezničar, Gospić – planinarska kuća Kugina kuća: 30.000,00 kn
- PD Kamenjak, Rijeka – planinarska kuća Frbežari: 12.000,00 kn
- PD Zavižan, Senj – planinarska kuća Sijaset: 15.000,00 kn

Vlasta Žarković (HPD Sisak) podsjetila je na postupak rješavanja vlasničkih pitanja i na radove oko uređenja planinarske kuće Oltari. HPD Sisak zahvaljujući donacijama uredilo je kuću te bi u idućem razdoblju trebalo trajno riješiti vlasničke odnose.

16. Pitanja i prijedlozi

Tomislav Pavlin (HPD Stanko Kempny, Zagreb) ukazao je na probleme vezane uz uređenje planinarskih putova u zaštićenim područjima, posebice na području NP Sjeverni Velebit. Također da je i dalje prisutna praksa da pojedinci i neplaninarski subjekti (turističke zajednice i sl.) samostalno markiraju putove za planinare. Naglasio je da planinarsku markaciju

treba zaštititi i koristiti je isključivo u suglasnosti s Komisijom za planinarske puteve HPS-a. Vladimir Ilijaš (HPD Jelengrad, Kutina) predlaže da se u suradnji s Hrvatskim šumama i ustanovama za čuvanje prirode pokuša naći način da se omogući vidik s vrhova s kojih je vidik ograničen šumom. Željko Matijević (HPD Zavižan, Senj) zahvalio je svima za suradnju i velik odaziv na Dan hrvatskih planinara na Mrkvištu prošle godine te Izvršnom odboru za proglašenje te akcije najboljom akcijom u HPS-u prošle godine. Predložio je da se planinarima koji se dugi niz godina bave markiranjem putova, a nisu prošli tečaj za markaciste prizna status markacista. Vladimir Novak, predsjednik Izvršnog odbora, zahvalio je na ovim i drugim iznesenim prijedlozima te najavio primarne zadaće koje su pred Izvršnim odborom u idućem razdoblju.

Radno predsjedništvo zaključilo je skupštinu u 14:05 sati.

Zapisničar: Alan Čaplar
Ovjerovitelji: Ivan Hapač i Ana Bakšić

PLANINARSKI PUTOVI

BORIS BULJAN

Vrh Glavaš (1308 m) na Kamešnici

MARKIRAN USPON NA VRH GLAVAŠ (1308 m) NA KAMEŠNICI

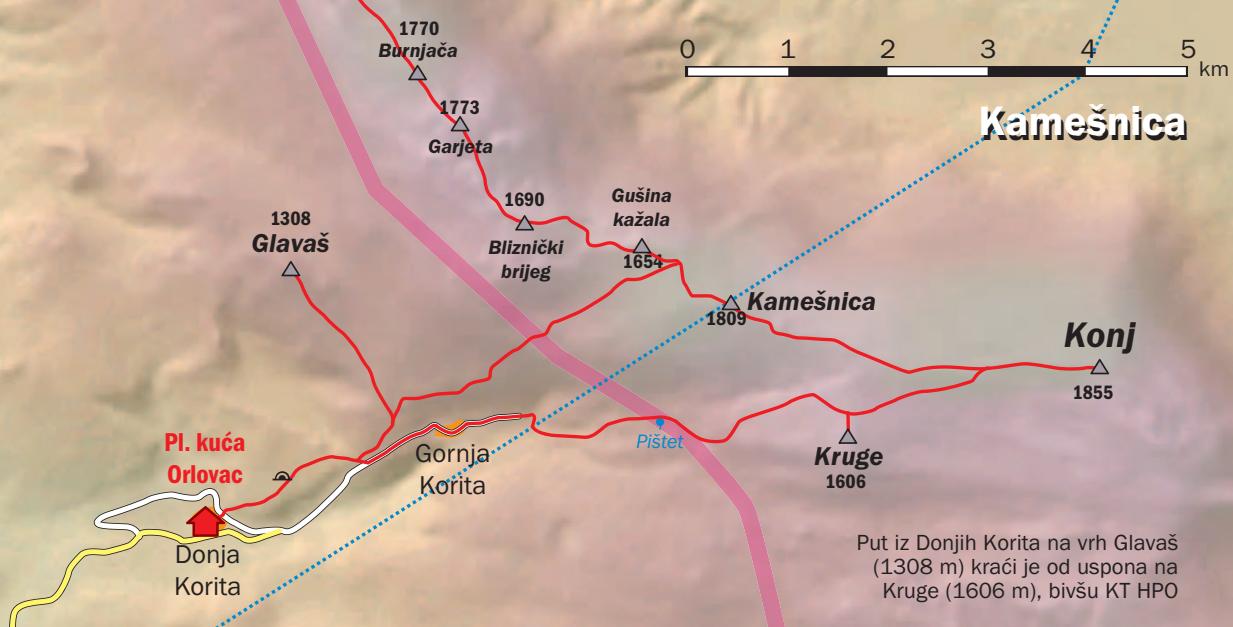
Markacisti iz PD »Svilaja« markirali su 9. travnja prilaz od planinarske kuće »Orlovac« u Donjim Koritima (660 m) do vrha Glavaša (1308 m) na Kamešnici, nove kontrolne točke Hrvatske planinarske obilaznice (17. područje, Dalmatinska zagora). Vrh se nalazi sjeverno od Donjih Korita, ispod najviših vrhova Kamešnice, koji se nalaze na teritoriju BiH (Burnjača – 1770 m, Gareta – 1773 m, Bliznički brig – 1690 m, Kamešnica – 1809 m i Konj – 1856 m, prijevoja Vaganj – 1174 m i skijaških terena u Kurtagiću docu i Rosnim docima). Put se može bez napora proći za 2 i pol sata.

Od planinarske kuće »Orlovac« u Donjim Koritima staza vodi blago uzbrdo kroz nisko raslinje, a zanimljiva je špilja s lijeve strane uz koju se prolazi nakon pola sata hoda. Za nešto manje od jedan sat hoda put nas dovodi do desnog ruba plodne planinarske zaravni Blaca (900 m), gdje se nalazi nekoliko stočnih stanova i kuća za odmor. Za nekoliko minuta stižemo i do početka prolaza Žlabina. Do ovog mjesta može se doći i automobilom iz Donjih Korita putom koji vodi na lijevi rub Blaca i onda obroncima Blatačkog briga. Naš cilj je lijevo pa na križanju markiranih putova napuštamo cestu i lijevo se uspinjemo do lokve

ZORAN VEĆIĆ

Markacisti i prvi posjetitelji na Glavašu, novoj KT Hrvatske planinarske obilaznice

Put iz Donjih Korita na vrh Glavaš (1308 m) kraći je od uspona na Kruege (1606 m), bivšu KT HPO

na 920 metara. Odavde desno nastavlja put u Gornja Korita, gdje cesta završava, a od uređenog izvora markacije vode prema najvišem vrhu Kamešnice Konju (1856 m) i vrhu Kruege (1606 m), bivšoj KT HPO.

Naš put za vrh Glavaš od lokve vodi dalje 15 minuta markiranom stazom za vrh Kamešnicu (1809 m). Taj put dalje se nastavlja preko sedla, kroz šumu Milčić i pokraj izvora vode Bunarić (1600 m), a naša ga markacija napušta u predjelu Podbukve skrećući lijevo oštvo uzbrdo prema Glavašu. Ispočetka je staza dobra i blago se penje u Bukve. Poslije bukove šume (dijelom izgorene) uspon nastavljamo po golog travnatom terenu. Poslije sat vremena hoda od odvojka za Kamešnicu, ostaje nam još 15 minuta penjanja po krupnim kamenim gromadama do samog vrha Glavaša (1308 m). Vrh je osamljen i ističe se visinom. S vrha se pruža vidik na Svilaju, Peručko jezero, Sinj, cijelo Sinjsko polje, Mosor, Biokovo i do vrhova Kamešnice na drugoj strani. Lijep je pogled na Blaca i planinarsku kuću u Donjim Koritima. Metalni žig je postavljen u stijenu na samom vrhu.

Boris Buljan

METALNI ŽIG NA SVETOM VIDU

Na vrhu Sv. Vidu (349 m), najvišoj točki otoka Paga, nedavno je postavljen metalni žig. Ugrađen je u stijenu lijevo od kutije za upisnu knjigu. Žig su dali izraditi, i postavili ga, markacisti HPD »Željezničar« iz Zagreba, koji skrbe i za pristupe vrhu.

Tri su markirana pristupa Sv. Vidu: jedan iz Kolana (iz SZ smjera), jedan iz Šimuna (JZ) i jedan iz Dubrave (S/SI). Pristup iz Paga više se ne održava. Osobito je atraktivn uspon iz Dubrave, jer na tako maloj nadmorskoj visini ne biste očekivali tipičnu alpsku stazu. Pristupi iz Kolana i Šimuna tehnički su

lagani, ali se ipak valja malo pomučiti jer su polazišta razmjerno daleko od vrha i putem nema hladovine ni pitke vode.

Zanimljivo je spomenuti da Sv. Vid već godinama češće posjećuju strani nego hrvatski državljanici. O tome svjedoče ispunjene upisne knjige vrha. Među posjetiteljima iz petnaestak i više zemalja, po brojnosti prednjače Slovenci, Nijemci i Česi, a svoje je dojmove zapisaо čak i jedan Tajvanac. Većina njih ne krije iznenadenje i oduševljenje videnim. Premda male apsolutne visine, Sv. Vid malo koga ostavlja ravnodušnim. Posrijedi je uistinu osebujan vrh, s kojeg se pružaju nesvakidašnji vidici na otok Pag, Kvarner, sjevernodalmatinske otoke, Velebit i morski akvatorij, nudeći kontraste kakvi se ne mogu vidjeti drugdje na Jadranu.

Niste li još bili na Sv. Vidu, podžite! Uvjerit ćete se da nije sve u visini.

Robert Smolec

GOLA PLJEŠIVICA OPET PRISTUPAČNA PLANINARIMA

Vrh Gola Plješivica, istaknuti vidikovac na hrvatsko-bosanskoj medi, visok 1649 metara, bio je planinarama nedostupan nekoliko desetljeća zbog vojnih objekata na samome vrhu. Nakon Domovinskog rata na vrhu su bile istovremeno tri vojne posade: hrvatska, BiH i Unproforova, ali kako su sa stabilizacijom političkih prilika postale suvišne, napustile su zgrade na vrhu i to gotovo neprimjetno. Prvi su to, nažalost, iskoristili ljudi kojima je svojstven rušilački nagon: zgrade su temeljito demolirane umjesto da postanu planinarska utočišta. Na sam vrh izlazi 12,7 km dug odvojak iz sela Kapele na cesti Plitvice – Korenica (D1), nažalost u vrlo lošem stanju, ali nema više nekadašnje stroge zabrane pristupa.

Alan Čaplar

ALAN ČAPLAR

Gola Plješivica, najviši vrh Ličke Plješivice

SPELEOLOGIJA

SPELEOLOŠKI ISPITI NA PROMINI

U planinarskom domu »Promina« 19. svibnja održani su ispiti za naziv speleologa i instruktora speleologije. Domaćin ispita bio je Speleološki odsjek HPD »Promina« iz Drniša. Ispitivači su bili instruktori Goran Gabrić, Darko Bakšić, Ana Bakšić i Dalibor Paar. Nakon održanih ispita naziv »speleolog« stekli su Marko Budić i Marin Lukas iz SO HPD »Željezničar«, Matija Čepelak iz SO PDS »Velebit« i Joso Gracin iz SO HPK »Sv. Mihovil«. Naziv instruktora speleologije stekli su Aida Barišić iz SO HPD »Sv. Mihovil«, Marin Glušević iz SO HPD »Mosor«, Filip Filipović iz SO PDS »Velebit« i Dinko Novosel iz SO HPD »Dubovac«.

Instruktorski rad Aide Barišić s temom »Bivakiranje u podzemlju« detaljno razrađuje sve aspekte podzemnog bivakiranja. To uključuje vrste podzemnih bivaka, izbor i organizaciju mjesta bivakiranja, prehranu, način zbrinjavanja otpada, osobnu higijenu, transport te postavljanje i raspremanje bivaka. Rad je temeljen na bogatom iskustvu podzemnog bivakiranja u Hrvatskoj, te uključuje pregled podzemnih bivakiranja u Hrvatskoj.

Instruktorski rad Marina Gluševića s temom »Opremanje speleoloških objekata« obrađuje sve detalje opremanja vertikalnih speleoloških objekata. Nakon pregleda opreme i opremačkog pribora, daje

osnove opremanja objekta, te sustavno obrađuje tehnike opremanja, izradu prirodnih i umjetnih sidrišta, međusidrišta, devijatora, prečnica i čvorova pri opremanju. U radu je opisano opremanje specifičnih situacija, raznih tipova vertikala, uskih prolaza, objekata s vodenim tokovima, objekata s ledom, zasiganih dijelova. Opisana je organizacija opremanja objekta ovisno o vrsti istraživanja, te psihološki aspekti opremanja.

U instruktorskom radu Filipa Filipovića obrađena je komunikacija u speleološkim objektima, psihološki i sigurnosni aspekti komunikacije, komunikacija pri istraživanju i spašavanju iz speleoloških objekata. Prikazani su do sada korišteni oblici komunikacije u podzemlju i pojašnjene prednosti i mane pojedinih postupaka.

U instruktorskom radu Dinka Novosela obrađena je organizacija akcije spašavanja iz speleološkog objekta. Svrha rada je da široj speleološkoj javnosti prikaže pojedinosti akcije spašavanja, od zaprimanja dojave i zbrinjavanja unesrećenog u podzemlju do transporta unesrećenog, te raspremanja objekta.

Svi instruktorski radovi bit će publicirani kao zasebni priručnici ili u speleološkim publikacijama, te će na taj način postati dostupni svim zainteresiranim speleolozima.

dr. Dalibor Paar

»KORAK PO KORAK... DUGOM STAZOM USPOMENA«

Prigodom 20. obljetnice postojanja i djelovanja PD »INA Bjelolasica«, iz tiska je izašla zanimljiva i vrlo slikovita knjiga pod naslovom »Korak po korak... dugom stazom uspomena«. Riječ je o zborniku planinarskih članaka i uspomena članova PD »INA Bjelolasica«, bogato ilustriranom slikama u boji, na stotinjak stranica.

Posljednjih je godina postalo običajem da neka društva svoje značajne obljetnice obilježavaju izdavanjem knjiga ili brošura s tekstovima i fotografijama svojih članova. Neke od tih knjiga imaju veliku arhivsku vrijednost jer donose i od zaborava čuvaju obilje faktoografskih podataka o radu i životu planinarskog društva, no sve više društava, umjesto faktografijama, svoje prigodne publikacije ispunjava uspomenama, promišljanjima i putopisnim člancima sličnim onima koji se objavljaju u »Hrvatskom planinaru«. To je nesumnjivo veliko obogaćenje planinarske književnosti, dobra »osobna iskaznica« nekog društva te dar koji će društvo moći s ponosom darivati prijateljskim društvima prilikom planinarskih susreta i zajedničkih akcija. Spomen-knjiga PD »INA Bjelolasica« jedan je od takvih zbornika, ali i mnogo više od toga – dobrom odabirom slika i zanimljivim štivom može poslužiti kao uzor svima koji namjeravaju svoje obljetnice obilježiti na sličan način. Zahvaljujući takvom pristupu i dobroj izvedbi, ovu knjigu mogu čitati te u obilju fotografija uživati i oni koji ne poznaju članove PD »INA Bjelolasica«. Glavni urednik je Miroslav

Bajić, odgovorna urednica Ana Pedišić, a uredništvo uz njih čine Vladimir Kovačić te Ilijana i Zlatko Palčec.

Alan Čaplar

NOVI DNEVNIK I VODIČ KARLOVAČKE OBILAZNICE

PD »Dubovac« iz Karlovca izdalo je novo izdanje vodiča i dnevnika po Karlovačkoj obilaznici (KO). Iako je upisana 2006. godina, dnevnik se pojавio u prodaji tek u proljeće 2007. Prije izdavanja novog dnevnika, trasa obilaznice je skraćena i sada započinje kod pl. doma »Žitnica« na Japetiću. Japetiću se može prići od Šoćeve kuće i Malog Lipovca, Vranovog Dola ili iz Gorice Svetojanske.

Trasa KO-a duga je 51 km i može se proći za dva do tri dana hoda (Žitnica – pl. dom na Japetiću – Dragonoš – Jaruše – Šimraki – Mrzlo Polje – Gornja Vas – Grič – vrh Ječmište – pl. dom Vodice – vrh Pliješ – vrh Ravna gora – Sveta Gera – Boići – gostionica Ilas-Radić u Sošicama). Iz obilaznice je izostavljena

nekadašnja dionica Cvjetiši – Kašt – Kamanje, jer vodi cestom koja je sada asfaltirana.

Knjižica je tiskana u boji, ima šest stranica teksta o Žumberačkoj gori, deset stranica teksta s opisom puta te prostor za osobne podatke i zigove. U dnevnik je umetnuta dobra karta veličine 55×35 cm, u mjerilu 1:50.000, slična karti Parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje. Obuhvaća cijelo Samoborsko i Žumberačko gorje, sa svim markiranim putovima i domovima, a trasa KO-a dodatno je istaknuta.

Prodajna je cijena 40 kuna, a obuhvaća vodič i dnevnik, kartu i, nakon obilaska, spomen-značku. Naručuje se na adresi: PD »Dubovac«, p.p. 77, 47000 Karlovac, ili na e-mail: info@pd-dubovac.hr.

Zdenko Kristijan

ŠESTI POHOD PO GORANSKOM PLANINARSKOM PUTU

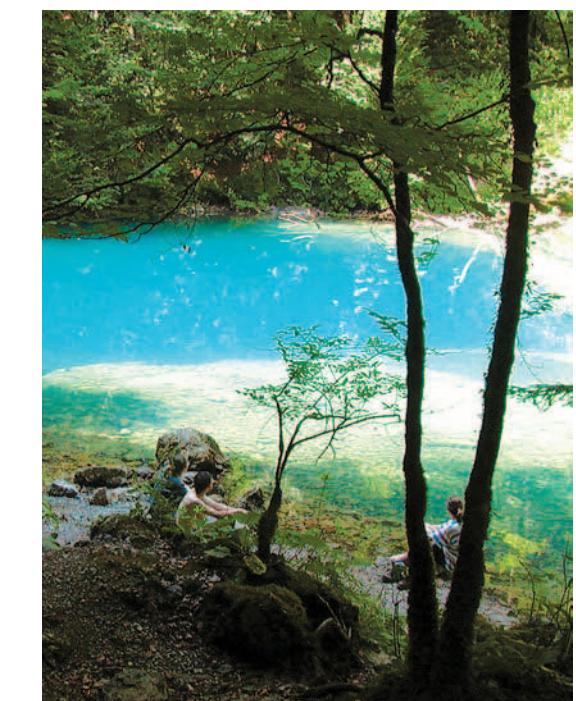
Već šestu godinu zaredom HPD »Zagreb-Matica« održava pohode po Goranskom planinarskom putu, posjećujući svake godine drugi dio trase. Krenulo se od prve KT GPP-a u Severinu na Kupi i na pet pohoda stiglo do dvanaeste KT – Praprota.

Ovaj, šesti pohod počeo je u Gerovu a završio na Praprotu nakon pet sati hoda. Oni koji su željeli manje hodati, autobusima su se mogli prevesti u selo Razloge i obići samo izvor Kupe ili nastaviti na Praprotnu, a oni koji su došli iz Gerova preko izvora Kupe mogli su u Razlogama završiti s hodanjem i autobusima se prevesti na Praprotnu. Sve one koji su došli vlastitim autima, autobusi organizatora su prevezli iz Crnog Luga u Gerovo na početak pohoda i vratili ih na kraju s Praprotnu u Crni Lug. Na kraju pohoda, na Praprotnu, dijelio se besplatni grah i čaj, a i ulaznice u NP »Risnjak« platilo je društvo organizatora pohoda za sve sudionike. U pohodu je sudjelovalo više od 180 planinara i planinarki iz raznih planinarskih društava iz Zagreba, Ludbrega, Varaždina, Crikvenice, Opatije, Opatine i Gornje Stubice.

Nakon pozdravnih riječi predsjednika HPD »Zagreb-Matica« Antona Bikića i uputa o mogućnostima kraćeg hodanja, planinari su krenuli iz Gerova i prvo se uspeli u selo Hrib Skednare. To selo smješteno je na samom grebenu s kojeg se otvaraju vidici na Risnjak, Snježnik, Guslicu i Jelenc na jednu i na Svetu goru s crkvicom i relejem na drugu stranu. Žig 14. KT GPP-a nalazi se u gospodinici u neposrednoj blizini crkve. Iz Hriba Skednara spušta se asfaltirana cesta u brojnim zavojima do Kupara, zaselka smještenog uz Kupu. Markirani put siječe tu cestu nekoliko puta i dolazi u Kuparima do jednog od ulaza u NP »Risnjak«, a odatle uz Kupu do njezinoga izvora, 13. KT

Praprotna – cilj 6. pohoda po GPP-u

MARIO ŽUTIĆ

Izvor rijeke Kupe

GPP-a. Izvor Kupe je zapravo jezerce prekrasne tirkizne boje iz čije dubine dolazi velika količina vode, tako da je Kupa odmah široka i bogata vodom. Žig KT 13 je u tuljcu kod izvora.

Sudionici pohoda od izvora Kupe uspeli su se trasom GPP-a u slikovito selo Razloge. Iz Razloga se otvara vidik na crkvu na Svetoj gori kao i na crkvu u Hrib Skednarima. Tu je također jedan od ulaza u NP »Risnjak«. Iz Razloga se trebalo uspinjati do Praprotnu još oko dva sata. Na Praprotnu je bio kraj pohoda, veselica s glazbom, besplatnim grahom i čajem, a mogla su se kupiti i razna pića. U 17 sati, odvezli su autobusi u Crni Lug grupu planinara do njihovih automobila, a u 18 sati svi su se ostali planinari zadovoljni ukrcali u autobuse i krenuli za Zagreb.

Praprotna je šumovit vrh visok 911 m, i to je 12. KT GPP-a. Praprotna se zove i livada pod vrhom s lijepo uredenom lovačkom kućom. Žig KT 12 je u tuljcu nedaleko od lovačke kuće na livadi Praprotna. Do kuće vodi 4 km dobre makadamske ceste koja se odvaja od ceste za Razloge.

Pozivamo sve planinare da nam se pridruže na sedmom pohodu kojim ćemo doći do izvora Čabranke. Pohodi se uvijek održavaju druge nedjelje u lipnju.

Jasna Kosović

PLANINAR DOBIO NAGRADU ZA ŽIVOTNO DJELO

Ove je godine na Međunarodni dan biološke raznolikosti Ministarstvo kulture dodijelilo nagradu »Ivo Horvat« za životno djelo planinaru, geologu, hidrogeologu i speleologu dr. Srećku Božičeviću. Budući da je dobitnik velik dio svoje stručne djelatnosti razvio kroz planinarsku organizaciju, posebno u okviru Komisije za speleologiju, to je ujedno priznanje i toj organizaciji. Dovoljno je spomenuti da je Božičević prvi članak u našem časopisu objavio 1957. pod naslovom »Zvečevo«, da je dvadesetak godina bio član uredništva našeg časopisa i da je u njemu objavio više od 90 (!) priloga, među njima »Pismo iz Plitvičkog kraja« (1957), »Jedan nezaboravni vidik« (1957), »Noć pod zemljom« (1970), »Tamo gdje nije bilo čovjeka« (1972), »Medvedničke stube 40 godina bez svog graditelja« (2000) itd. Dodajmo da je nagrada »Ivo Horvat« dobila ime po botaničaru i istaknutom planinaru Ivi Horvatu, članu vodstva HPD-a od 1923. do 1936., koji je zaslужan za proglašenje Risnjaka nacionalnim parkom. Poželimo dobitniku priznanja da svoj 56-godišnji članski planinarski staž i dalje nastavi tako plodonosno kao do sada.

prof. dr. Željko Poljak

Lapis Plus d.o.o.

ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact
dalekozori

Monokulari

Kompas

Lapis
Plus d.o.o.
Zagreb

ZOOM
dalekozori

Panoramski
dalekozori

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015

www.lapis-plus.hr

VMD
Travel Agency

USPONI, POHODI, TREKKING

Mt BLANC

NORVEŠKA - od Oslo do Nordkappa

DOLOMITI

KORZIKA - planina u moru

SINAJSKA PUSTOLOVINA

NEPAL - Nar Phu Trekk

10.07.-14.07.2007.

14.07.-28.07.2007.

21.07.-28.07.2007.

29.08.-09.09.2007.

29.09.-06.10.2007.

svibanj 2008.

Mladi ste, govorite strane jezike, želite putovati, upoznavati nove ljudе i kulture...
...prijavite se na naš Tečaj za turističke pratitelje i budite korak bliže svom cilju!!!!

Početak tečaja: 10.09.2007.

**AVIO KARTE ZA VAŠE EKSPEDICIJE
za sve destinacije diljem svijeta**

Organizator putovanja: VMD putnička agencija i DADO MESARIĆ,
instruktor alpinizma i gorski vodič s međunarodnom licencom

Za detaljne programe nazovite, pišite, navratite...

www.vmd.hr

NOVOST U EKO-CENTRU SLANI DOL

U Eko-centru Slani Dol početkom je lipnja 2007. Park prirode »Žumberak - Samoborsko gorje« dao u zakup dio prostora i time je započeo s radom ugostiteljski objekt »Florijan«. Nudi se dobar izbor jela domaće kuhinje i lokalnih specijaliteta, te toplih i hladnih osvježenja po popularnim cijenama kao u pla-

ninarskim domovima u okolici. Mogućnost okrjepe je radnim danom od 16:30 do 20 sati, a subotom, nedjeljom i blagdanom od 8 do 21 sat. Pristup u Slani Dol je moguć autobusom, automobilom, biciklom ili pješice. Veće grupe se mogu najaviti i informirati kod gospode Ankice Bašić u Slanom Dolu na telefon 01/33-84-083.

mr. Tatjana Vujnović

KALENDAR AKCIJA

u kolovozu	35. obljetnica PD "Vršak", Brod Moravice Brod Moravice	PD "Vršak", Brod Moravice Damir Naglić, 051/817-202 Emil Tušek, 051/817-141
4. 8.	10. tradicionalni uspon na Dinaru Dinara: Glavaš - pl. kuća "Glavaš" - D. Torine - vrh Dinare	HPD "Sinjal 1831", Kijevo Marko Gojević, 091/52-15-285
15. 8.	Zavjetno hodočašće Gospi od Rujna Veliko Rujno	
26. 8.	Ljetni planinarski pohod na Lipu Sesvete - pl. dom "Lipa"	HPD "Lipa", Sesvete Ivan Horvat, 01/20-01-315, www.hpd-lipa.hr
1. - 2. 9.	Slet planinara Slavonije Slavonski pl. put, pl. kuća Tivanovo (Krndija)	SPS i HPD "Sunovrat", Đurđenovac Antun Kasapović, 091/56-44-185
1. 9.	Misa na vrhu Obruča Obruč (1377 m) - pl. dom "Hahlići"	HPD "Obruč", Jelenje Vedran Stipić, 091/72-61-935 Mario Maršanić, 099/59-82-207
2. 9.	Kastav - izvor Rječine Kastav - Lužina - Kopica - Kukuljani - izvor Rječine	PD HPT "Učka", Rijeka Ivana Blatačić, 051/254-912, 098/305-831 Dragoljub Tončić, 098/305-832
2. 9.	Pohod na Kamene svate Medvednica - pl. kuća "Kameni svati"	PD "Susedgrad", Zagreb Ivan Župančić, 01/34-90-148 Donat Gašičević, 091/50-30-580
2. 9.	Jesenski susret na Belecgradu Ivanščica - Belečki planinarski put - pl. kuća "Belecgrad"	HPD "Belecgrad", Belec Stjepan Hanžek, 049/460-070, 091/79-41-399 Verica Havočić, 049/460-070, 098/16-09-056
15. 9.	Gljive našeg kraja Žumberak: pl. dom "Boris Farkaš" u Sekulićima	PŠK "Trešnjevka-Monter", Zagreb Ljerka Farkaš, 091/19-43-001 Josipa Kljajić, 091/48-12-143
15. 9.	Preko Zelova na Svilaju Svilaja: Zelovo - Orlove stine - vrh Svilaje	PD "Svilaja", Sinj Boris Buljan, 021/826-087, 095/90-28-281
16. 9.	Pohod na Visoku Visoka (892 m) iznad Sinja: Sinj - Radošić - Visoka	PD "Svilaja", Sinj Ivana Kodžoman, 098/439-150, 021/824-179
16. 9.	26. memorialni pohod na Učku Učka, Vojak	PD "Kamenjak", Rijeka Fehim Buševac, 051/331-212 Igor Korlević, 098/256-661
16. 9.	Dan HPD "Zanatlija" Medvednica: pl. kuća "Hunjka"	HPD "Zanatlija", Zagreb Tomislav Muhić, 091/58-27-782

10. TRADICIONALNI USPON NA DINARU

Glavaš - Donje Torine - sklonište »Martinova košara« (2 sata)
- vrh (2 sata) - Glavaš (3 sata)

4. kolovoza 2007.

Polazak iz Glavaša: u 7:00 sati

Organizatori: HPD »Sinjal 1831«, Kijevo i Hrvatski planinarski savez

Podrška: Stanica vodiča i Stanica HGSS Split

Informacije: Marko Gojević- 091/52-15-285 i Nikola Gojević - 091/54-74-582

Vrhunac
outdoor oprema

Vlaška 78, 10000 Zagreb, tel: +385 1 4572 323, e-mail: vrhunac@vrhunac.hr, www.vrhunac.hr

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

**VELIKO
SNIŽENJE
do 50%**

Članovima HPS-a na gotovinsko plaćanje odobravamo popust -10%